

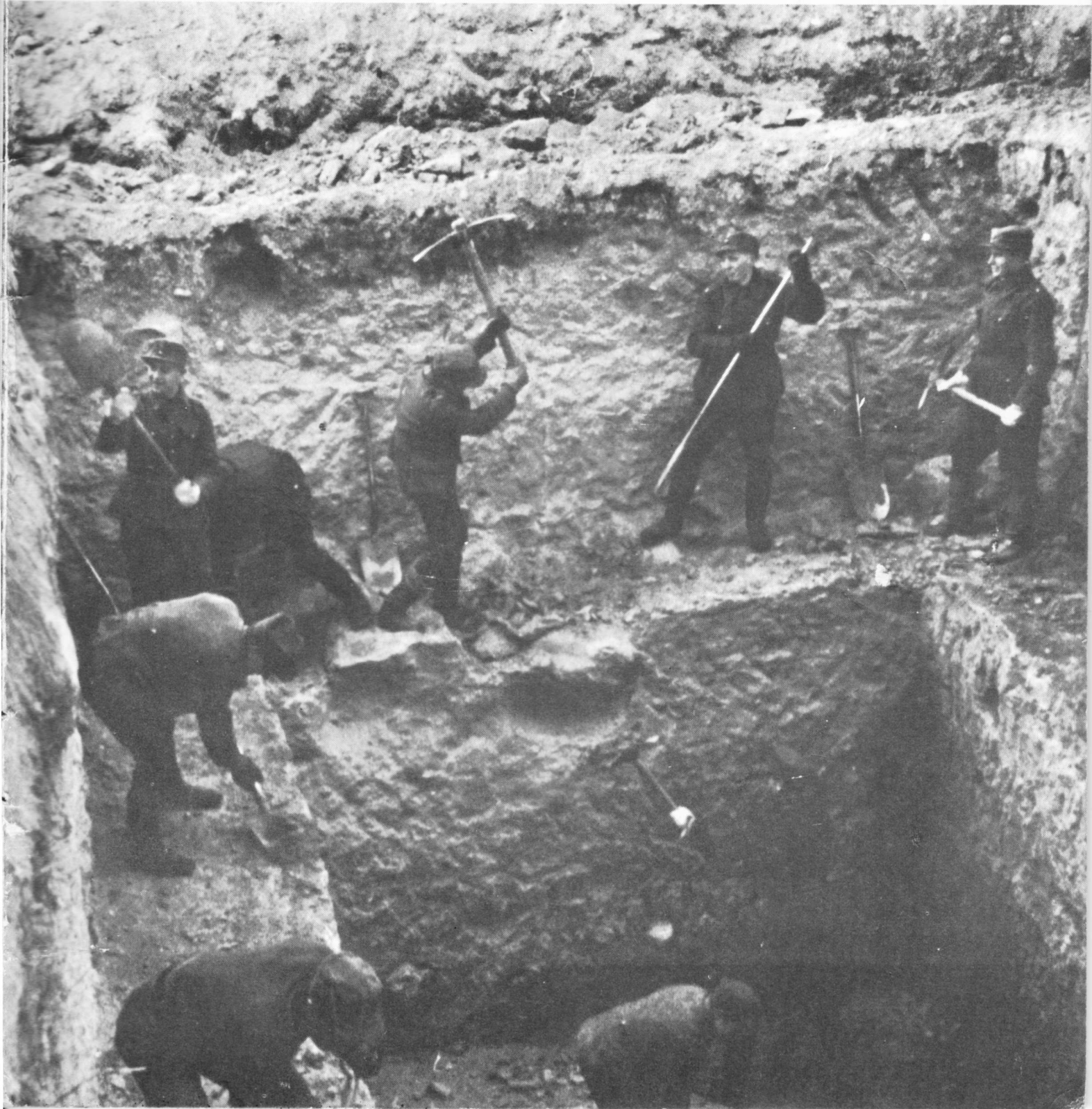
KANSA TAISTELI

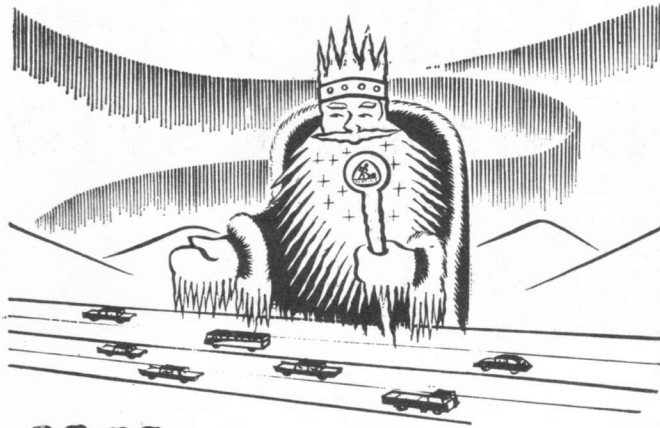
- miehet kertovat

N:o 10 1966

221
2200
380
490

3070

VARMUUTTA TALVIAJOON

JÄÄKUNINGAS KESTOPAKKASNESTEELLÄ

Auto-
kemikalioiden
edelläkävijä
Suomessa

Haihtumatonta - Ei tulenarkaa
Väkevä glykoolineste tehokkaalla ruostesuojalla
Täysin vaahtoamaton - Pitkäikäisin estoainein
Erikoispelttilipukkein (pat. n:o 34336)

Pitkäaikainen kokemuksemme pakkasnesteen suurvalmistajana takaa parhaiten myös tänä päivänä sen, että ostaessanne autoonne tai traktoriinne Jääkuningasta ostate loistoluokan nestettä.

TEHOSTUS OY

H:ki, Lönnrotink, 25. Puh. vaihde 15 088

**KÄYTTÄKÄÄ ALKUPERÄISIÄ
TEHOSTUS TUOTTEITA**

tilipäivä joka päivä

kun Teillä on palkkatili

Ottakaa palkkanne Kansallispankin kautta. Kun nostatte palkkatililtänne vain kulloinkin tarvitsemanne määrän, kertyy säästöjä kuin itsestään. Teillä on tilipäivä useammin ja lisäksi saatte korkotuloja.

KANSALLIS-OSAKE-PANKKI

siellä aina ystävä

JULKAISIJA ja KUSTANTAJA: Sotamuisto-yhdistys r.y.
TOIMITUSNEUVOSTO: Puheenjohtaja K. L. Oesch, kenraaliluutnantti evp; S. Sundman, kontra-amiraali evp.
G. Magnusson, eversti evp; V. Nihtilä, eversti evp.
PÄÄTOIMITTAJA: K. L. Oesch, kenraaliluutnantti evp.
TOIMITUS: Helsinki, Töölönkatu 35 B puh. 44 62 42.
Toimitussihteeri E. Kuussaari, eversti evp.
Taloudenhoitaja R. Kalervo, everstiluutnantti evp.
TILAUSKONTTORI: Erottajankatu 11 puh. 19 237. Postisiirtotili 94 941.

E. HOLKERI

TUSKIEN TIE

*”Päivän tappiot: kaatuneita
0+9+23, haavoittuneita 8+
23+111” (I/JR 6:n sotapäivä-
kirjasta 22.6.1944).*

SOTAA ja sen tapahtumia pintapuolisesti tarkastellessa totumme helposti ajatukseen, että kaatuminen ja haavoittuminen ovat aivan tavallisia, sodan jokapäiväiseen kuvaan luonnollisina kuuluvia 'kokemuksia. Tällaisia nämä tapahtumat eivät kuitenkaan ole sotilaan itsensä, hänen perhepiirinsä, työympäristönsä jne kannalta. Riistäähän kaatuminen yksilöltä kaiken, ja vakavanlaatuinen haavoittuminen taas tuottaa hänelle paljon ruumiillisia ja henkisiä kärsimyksiä, monia taloudellisia vaikeuksia sekä muuttaa täydellisesti ne suuntaviivat, joiden mukaan asianomainen oli aikoinut elämäänsä ohjailta. Haavoittumistapahtuma ei kohota häntä vain yhtenä ainoana kertaiskuna, vaan siihen sisältyy nopeasti vaihtuvien tuskallisten kokemusten runsaslukuinen tapahtumasarja. Yritän nyt kertoa tällaisesta tapahtumasarjasta, jonka Jatkosodan aikana 14./JR 6:ssa palvellessani sain kokea.

★

Oli syyskuun 7. pv:n iltapäivä Rajajoella Aleksandrovkassa 1941. Tykkiryhmäni ampui 37 mm:n suorasuuntaustykillä Munakukkulan Ristibunkkeria yrittäen saada osumia sen ampuma-aukosta sisään. Tähtystäjän ilmoituksen mukaan saimmekin muutamia osumia. Samanaikaisesti ampui myös tykistö, pehmittäen Ristibunkkeria ja muitakin maaleja. Tykistö lopetti kuitenkin ampumisensa niin nopeasti, että meillä oli vielä jäljellä lähes puolet siitä laukausmäärästä, jonka olimme aikoneet ampua. Haluamatta herättää enempää vihollisen huomiota ammuskelullamme mekin lo-

petimme ja menimme kellarikorsuun, josta tykistön tulta johdettiin. Saimme kuulla, että tykistö pitää putkien liiallisen kuumenemisen takia tauon ja jatkaa taas 20—30 minuutin kuluttua. Tästä syystä mekin pidimme tauon ja jatkoimme samanaikaisesti tykistön kanssa.

Kokeneet pst.miehet tietävät, että näin ei olisi pitänyt menetellä. Suorasuuntaustykillä ei ole terveellistä ampua näin lyhyin väliajoin kahta kertaa peräkkäin samasta tuliasemasta. Myös minä vaistosin tämän ja riskiä pienentääkseni määräsin tykille avukseni vain alikersantti Sinkon lataajaksi ja sotamies Tuomaisen tähtystäjäksi.

Tuskin olin ampunut enempää kuin 2—3 laukausta, kun vihollinen vastasi eri suunnista 4—5:llä suorasuuntaustykillä. Osa kranaateista osui tykkini ympärillä kasvaneiden vanhojen lehmusten ja vaahteroiden runkoihin, osa räjähti takana sijainneen tiilitalon seinässä.

— Nyt lähdetään! oli lyhyt komentoni. — Ehdin nähdä tähtystäjän nopean lähdön, mutta itse kerkisin vain vähän kohottautumaan ampujantyyntyäni, kun vasemmalla puolellani aivan vieressäni kuului terävä räsähdys. Samanaikaisesti tunsin kuuman ja kovan läimäyksen selässäni. Päästin karmean ulahduksen. En tiedä johtuiko se pelästyksestä vai tuskasta, ehkä molemmista yhteisesti. Jalkani pettivät ja putosin hervottomana kuin märkä rätti tykkini lavetinhaarojen välissä olevaan suojapoteroon. Tajusin heti, että olin vakavasti haavoittunut.

JR 6:n hyökkäysvaiheen aikainen komentaja, eversti T. Ekman (oik.) ja 14./JR 6:n päällikkö, kapteeni L. Rane

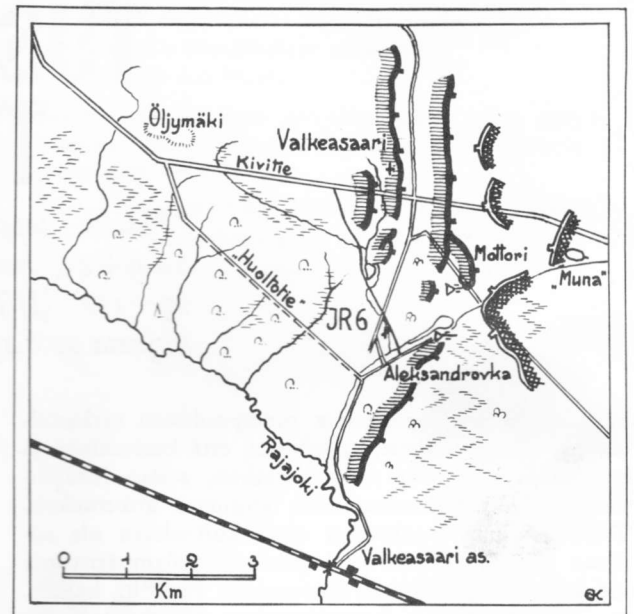
Aleksandrovkan — Valkeasaaren rintama Jatkosodan aikana

ja kohtalooni alistuen tuonen viikatemiehen saapumista.

Ei minua pelottanut. Tuntui vain vähän haikealta, kun niin nuorena täytyi kaikki jättää. Tunsin, että elämällä olisi ollut varattuna paljon hyvää ja kaunista minuakin varten. Mutta Luojalla, joka antaa meille kaiken lahjaksi ja lainaksi, on myös oikeus ottaa kaikki pois, milloin sen parhaaksi näkee. Osasin olla kiitollinen niistäkin 21:stä ihanasta lapsuuden ja nuoruuden vuodesta, jotka olin saanut elää.

Kului 2—3, ehkä viisikin minuuttia. Kuoleman viikatemiestä ei vain kuulunut. Mutta eipä kuulunut omia auttajiakaan. Tajusin, ettei apua ollut heti odotettavissaakaan, sillä eipä ollut viisasta kenenkään lähtemä sellaiseen rajuilmaan. Oli siis yritettävä itse auttaa itseään.

Kun hetken ponnistelin, sain oikean käteni tottelemaan. Yletyin kädelläni poteron reunalla olevaan pieneen kannon tynkään. Kaikki voimani ponnistaen minun onnistui vetää itseni ylös poterosta. Vasenta

Jouduin nyt omakohtaisesti kokemaan sen, mitä olin kirjoista aikaisemmin lukenut. Ikäänkuin nopeana filminauhana sieluni peili kuvasi nähtäväkseni uskomattoman määrän nuoren elämäni tapahtumia, enimmäkseen kauniita kuvia lapsuudesta, kodista, äidistä jne. Keskeisimmäksi kuvaksi kehkeytyi kuva äidistä, mitä hän sanoo, miten hän kärsii, miten monta tuskan ja rukouksen kynneltä hän vuodattaa saatuaan tiedon tapahtuneesta.

— Kirjoita terveiset kotiin! sanoin alikersantti Sinkolle, joka seisoj vierellä auttamisvalmiin näköisenä. Sen jälkeen näin hänen pyyhkäisevän verta kasvoiltaan ja lähtevän juoksemaan kohti suojakellaria.

Olin nyt yksin. Kun yritin hengittää, kuulin korahtelua selkäpuoleltani. Tiesin, että selässäni oli haava, joka ulottui ainakin keuhkoihin saakka, koska sisäänhengittämani ilma korahteli veren läpi selkäpuolelle. Tunsin myös, että veri valui pitkin rintaani ja vatsaani. Oletin sirpaleen menneen selästä sisään ja tunkeutuneen rinnan puolelta ulos. Odotin hiljaisena

kättäni ja jalkojani en pystynyt liikuttamaan, mutta oikealla kädellä ruohoista vetäen raahasin itseäni kellarista kohti.

Kun alikersantti Sinkko oli juossut kellariin ja selittänyt siellä oleville lääkintämiehille, että olin haavoittunut ja tarvisin apua, olettivat niin lääkintämiehet kuin muutkin kellarissa olevat, että Sinkko oli vähän tärtänyt päästään ja oli itse avun tarpeessa, koskapa oli yltä päältä veressäkin. Kesti pitkään, ennenkuin lääkintämiesten suorittama tarkastus ja Sinkon vakuuttelut saivat kaikki uskomaan, että hänessä ei ollut naarmuakaan, vaan minusta roiskunut veri oli hänet noin tahrinut. Mutta nytpä saivatkin lääkintämiehet vauhtia. Piittaamatta vähääkään jatkuvista "piiskan sivalluksista" ja seinässä räjähtelevistä kranaateista he juoksivat luokseni ja puoleksi vetäen puoleksi kantaan raahasivat minut kellariin suojaan.

Kun yläruumiini oli riisuttu paljaaksi ja makasin vatsallani kellarin maapohjalle levitetyillä heinillä, kuulin ympärillä liikkuneiden ähinöistä ja kuiskailuis-

ta, että tilannetta pidettiin huolestuttavana. Sirpale oli viiltänyt vasemman puolen selästani kokonaan auki, ja rikkoutuneesta keuhkosta pulpahteli ilma veren läpi selkäpuolelle. Sen lisäksi törrötti yksi sirpale keskellä selkää lapojen välissä, ollen osittain selän sisässä, osittain ulkona. Tutkimus osoittikin, että pitkä sirpale oli tunkeutunut selän alaosasta vasemman kyljen puolelta sisään, koukannut parin kylkiluun alitse, jolloin se oli rikkonut vasemman keuhkon, sekä tämän jälkeen muuttanut suuntaa pyrkien hartioiden välistä ulos, mutta jäänyt törröttämään keskelle selkää.

Kun kuulin tämän, pyysin lääkintämiehiä vetämään sisäelimille vaarallisen sirpaleen heti pois. Lääkintämiehet yrittivätkin parhaansa, mutta sirpale oli tiukasti kiinni, eikä siihen voinut kunnolla tarttua. Neuvoin heitä kietomaan sideharsoa tai rätkkiä sen ympärille ja yrittämään uudestaan.

— On niin tiukassa, että selkä repeää eikä lähde irti, he selittivät.

— Painakaa käsillänne selkää sirpaleen ympäriltä samanaikaisesti, kun yksi kiskaisee sirpaleesta, neuvoin.

Tämä yritys onnistui. Sirpale irtosi ja heitettiin heidän sekaan.

Kun lääkintämiehet olivat kietoneet tukevat siteet ympärilleni ja makasin paareilla evakuoitavaksi, muistin kadonneen sirpaleen. Pyysin miehiäni etsimään sen itselleni sotamuistoksi. Miehet pöyhivät heiniä pitkään ja perusteellisesti, mutta sirpalea ei enää löytynyt. Viimein tamperelainen Niemisen Vilho kylästy etsimiseen ja sanoi:

— Anna sen raudankappaleen olla! Jos sinä yleensä

tästä jutusta vielä selviät, sinulla on selkäpuolella sotamuistoja aivan tarpeeksi.

★

Alkoi tuskien tie. Makasin vatsallani paareilla, jota neljä miestäni kantoi kohti Aleksandrovkkan kasarmien raunioita. Niemisen Vilho yritti rohkaista:

— Pääset nyt jonnekin kotiseudun sairaalaan, leipäilet muutaman kuukauden ja saat kunnan hoitoa ja hyvää ruokaa.

Olin kuitenkin jo sekä ruumiillisesti että henkisesti väsynyt. Aloin myös jo ajatella niin peloittavaa mahdollisuutta, etten ehkä koskaan enää voisi elää ja toimia terveitten nuorten ihmisten lailla. Tähän kohtaloon en osannut vielä alistua, joten puhe "levosta" tuntui ärsyttävältä.

— Vai levoksi sinä tätä olotilaa nimität! ärähdin. Mutta eipä ollut Niemisenkään vastausta vailla. Koska hän tiesi tarkoittaneensa minulle pelkkää hyvää, vastasi hän rauhallisen ojentavasti:

— Älä rupea nokittelemaan! Aika ei ole ollenkaan sopiva siihen. Sinulla on nyt paljon tärkeämpää ajateltavaa.

Komppanianpäällikköni, kapteeni Lauri Rane kävi hyvästelemässä. Vaikka olinkin vatsallani paareilla, saatoin todeta, miten karskilta soturilta vierähti kyynel silmälasien takaa poskelle ja ääni vavahteli hänen toivottaessaan onnea vaikealle taipaleelleni.

Läpi metsikköjen, yli soiden ja puronotkojen kulki Aleksandrovkasta Valkeasaaren suurelle kivitielelle jonkinlainen ajoura, "huoltotie". Tätä tietä minua nyt lähdettiin kuljettamaan jousittamattomilla ammusajoneu-

S.A.-kuva

14./JR 6:n tykkiasema, joka sijaitsi Aleksandrovkkan suoalueen pohjoislaidassa lähinnä venäläisten "Muna"-kukkulaa olevassa Mottorin tukikohdassa

voilla kohti Öljymäkeä, jossa oli lähin joukkosidontapaikka. Ajomiehellä ei ollut minkäänlaista köyttä, jolla hän olisi sitonut parit kärryihin kiinni. Sen vuoksi ne lakkaamatta liukuivat laidasta toiseen aiheuttaen minulle jatkuvasti tuskaisia tärähtelyjä. Tällä oli kuitenkin hyvätkin puolensa. Molemmat käteni ja jalkani alkoivat tuntea nämä tärähtelyt ja vähitellen pystyin myös niitä liikuttelemaan. Työnsin nyt kyynärpäni ja jalkateräni parin laitojen ulkopuolelle ja tällä tavoin vaimensin parien heilahteluista aiheutuneet iskut. Parhaansa teki myös ajomies. Koko matkan hän kulki ajoneuvojen vierellä ja yritti vapaalla kädellään tukea niitä. Kun pahimmissa puronotkoissa oli työosastoja sillanrakennustöissä, nämä auttoivat myös ajoneuvoja selviytymään kaatumatta puroihin. Matkan vaikeutta ja tien huonoutta kuvaa sekin, että tämän 5—6 km:n pituisen matkan kulkemiseen kului aikaa useita tunteja. Ilta oli hämärtyvässä, kun lähdimme Aleksandrovkasta, mutta pimeää oli kestänyt jo pitkään, ennen kuin saavuimme JSp:lle Öljymäkeen.

JSp:llä pääsin heti hoitopöydälle lääkärin käsiteltäväksi.

14./JR 6:n suorasuuntaus-
tykki tulitoiminnassa Alek-
sandrovkan suolla talven
aikana

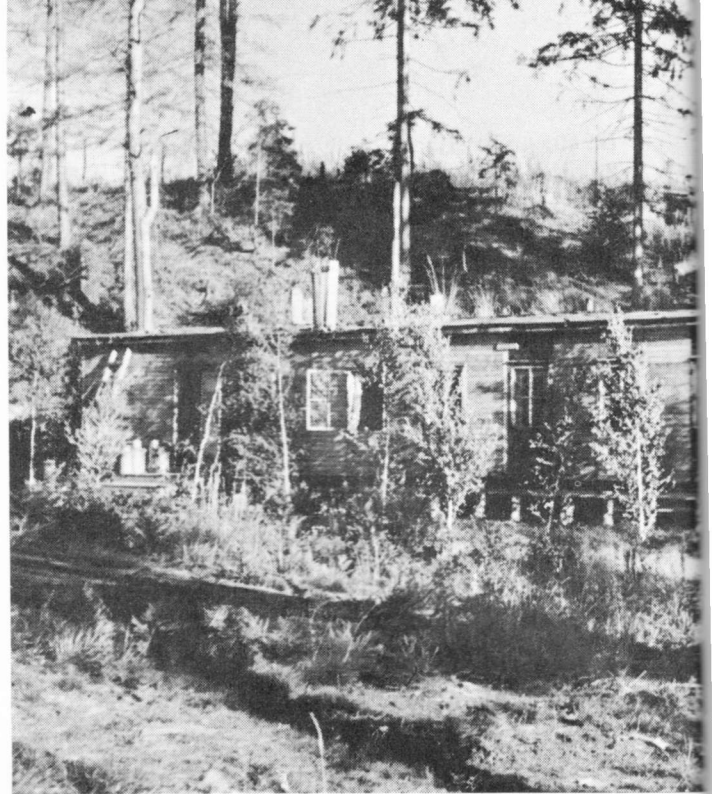
— Saatte olla tyytyväinen, että olette sattunut joutumaan varsin pätevien lääkintämiesten käsiin, puhui lääkäri rauhoittavasti, samalla kun hän suoritti selänsäni joitakin hoitotoimenpiteitään. M-sidettä kiristellessään hän jatkoi:

— Minun on vedettävä tämä tiukasti kiinni, jotta rintakehä pysyisi entisen muotoisena ja haava saataisiin kiristetyksi mahdollisimman kapeaksi. Nyt kun teiltä on näin paljon kylkiluita poikki, pyrkii rintakehä laajenemaan ja kääntymään eteenpäin. Teidän on tosin vaikea hengittää, mutta koettakaa kestää, sillä tämä on välttämätöntä. Annan teille lisäksi niin hyvän pistoksen, että uskoisin teidän nukahtavan matkalla. Tunnette olevan levon tarpeessa.

Kun vielä olin saanut vaatteita ylleni ja potilaslapun rintaani, siirrettiin minut ambulanssiin. Seurakseeni sain erään kuumepotilaan, joka koko matkan — ainakin silloin, kun olin hereillä — hyräili virsiä.

★

Lääkärintarkastuskortissani ovat merkinnät: "Havoittunut Valkeasaassa 7.9.1941" ja "Otettu poti-

laaksi Sotasairaala 56:een (Nokialle) 17.9.1941". Mitä on tapahtunut näiden päivämäärien välisenä aikana, eivät sotilaspaperini kerro. Kaikesta en tiedä itsekään, koska olin pääosan tästä ajasta niin heikossa kunnossa, etten aina tiennyt nukuinko, valvoinko, elinkö vai olin-ko kuollut. Muutamia yksittäisiä tapahtumia on kuitenkin jäänyt mieleeni. Kun niitä olen jäljestäpäin saamillani tiedoilla täydentänyt, uskon olleeni tuon ajan Kyyrölässä sijainneessa kenttäsaaralassa.

Ensimmäiset kenttäsaaralassa viettämäni vuorokaudet olin varsin kehnossa kunnossa. Velli, jota hoitajattaret ja lotat yrittivät elämäni ylläpitämiseksi naraamalla ja puoliväkisin syöttää, ei pysynyt sisässäni, kuume oli jatkuvasti korkea. Silloin tällöin sain jonkun pistoksen, jonka vaikutuksesta tunsin hetkellisesti oloni kevyeksi ja ihanaksi. Tunsin leijailevani jossakin ylhäällä enkelien lailla. Seuraavassa hetkessä tämä tunne oli ohi ja alkoi loputon, huimaava putoaminen. Jos puristin käsilläni sängyn laitoja, putoaminen muuttui pyörimiseksi. Mutta se ei ollut sen helpompaa, sillä tuollainen putoaminen päättyi aina kauharaan oksennuskohtaukseen, mikäli vatsassa oli jota-

S.A.-kuva

Öljymäen parakkeja

Aleksandrovkan kasarmien
raunioita

S.A.-kuva

kin, muussa tapauksessa yhtä hirvittäviin vatsalihasten kouristuksiin.

Ehkäpä minun hetimiten arveltiin sammuvan, koska kerran totesin sotilaspapinkin päivystämässä vuoteeni vierellä. Hän kyseli, olinko valmistautunut siihen, että Jumala saattaa kutsua täältä jokaisen ihmisen — myös minut — milloin Hän sen parhaaksi näkee. Vastasin, että olin selvittänyt itselleni tämän kysymyksen jo sodan alkaessa sekä tarkistanut asenteeni Kaikkivaltiaan tahdon ja oman mitättömyyteni välillä moneen kertaan sodan kestäessä. Sitäpaitsi minulla oli varma tunne siitä, etten kuole, vaikka toiselta puolen joskus niin toivoinkin tapahtuvan, selitin.

— Miten Te tuollaisen toivomuksen perustelette? kysyi pappi.

— Olen nyt niin huonossa kunnossa, etten aina tunne edes kipuja. Jos siis tilani huononee, sammun pois tuskia tuntematta. Mutta jokainen päivä kohti paranemista tuo mukanaan jatkuvasti uusia kärsimyksiä.

— Tietysti asia on niinkin. Mutta Jumala on luonut ihmisen ennen kaikkea elämää varten.

Heti kenttäsaaraalaan tultuani olin kirjoittanut kotiini kortin haavoittumisestani. Papin kehoituksesta aloin kuitenkin hänen lähdettyään kirjoittaa kirjettä. Lehtiön ja lyijykynän sain hoitajattarilta, jotka tarjosivat apuaan myös kirjoittamisessa. Päätin kuitenkin saada kirjeen kokoon omatoimisesti. Kerroin kirjeessä, että olin vaikeasti haavoittunut, mutta siitä huolimatt-

ta hyvässä kunnossa. Olin suoritukseeni tyytyväinen ja hoitajattaren pyysin kirjoittamaan osoitteen kirjekuoreen, sillä tässä vaiheessa jo käteni vapisivat. Myöhemmin sain tietää, ettei kirje oikein onnistunut, sillä vain pari riviä oli tullut jotenkin luettavaa tekstiä, seuraavien rivien mennessä jo mielivaltaisiin suuntiin. Vastauksen sain yllättävän nopeasti. Äiti, joka harvoin kirjoitti, vastasi nyt omakätisesti. Osa kirjeestä kosketeli jokapäiväisiä kotiasioita, mutta osa siinä oli sellaista, jota vain äiti osaa pojalleen kirjoittaa ja joka ei unohdu koskaan: "Ole kaikesta huolimatta turvallisella mielellä. En ainoanaakaan iltana sulje silmiäni uneen enkä ainoanaakaan aamuna nouse vuoteestani, ennenkuin olen ristinyt käteni ja pyytänyt Korkeimman varjelusta teille kaikille."

Minulle oli ankarasti korostettu, etten millään tavoin saisi ilman apua vähääkään muuttaa makuuasentoani. Eräänä yönä tunsin kuitenkin, että jokin sänkyäni rauta painoi pahasti takamuksiani, koska makasin istuvassa asennossa. Tästä syystä siirsin aivan vähän itseäni. Mitään erikoista ei mielestäni tapahtunut. Mutta kun yöhoitajatar kierroksellaan tuli kohdalleni, hän pysähtyi tarkastelemaan minua, koetteli valtimoani ja otsaani, ja sitten yhtäkkiä jätti kaikki välineensä vuoteelleni ja lähti juoksujalkaa huoneesta. Pian hän tuli takaisin kintereillään sairaankantajat paareineen. Minut nostettiin niille ja vietiin ulos pimeään yöhön. Täällä viileä syysilma kutitti vähän keuhkojani, josta syystä yritin varovasti yskäistä. Tämä oli kuitenkin liiallinen ponnistus vähäisille voimilleni ja kipeälle keuhkolleni. Silmissäni välähti jotakin tummaa ja menetin tajuntani.

Heräsin leikkauspöydällä. Lääkärit operoivat jotakin selkäpuoleltani. Ymmärsin heidän keskustelustaan, että he sulki verisuonien päitä. Sen jälkeen minut käännettiin pöydälle selin-makuuasentoon ja painettiin verensiirtopiikki käsivarteeni. Sitä mukaa, kun veri pullostaa väheni, tunsin myös elinvoimieni palautuvan. Lähtövuoroani ei siis vielä ollut merkitty tuonen aikakirjoihin.

Kuolema oli näissä oloissa jokapäiväinen vieras. Tavan takaa nähtiin hoitajattarien vetävän lakanan päälle jonkun potilaan kasvojen yli. Pian tämän jälkeen tuli huoneeseen kantajia, jotka lakanaa poistamatta nostivat sammuneen paareille ja veivät pois. Näin lähteneistä on erikoisesti jäänyt mieleeni eräs suoraryhtinen, kookas aliupseeri, jonka rinnan olivat useat luodit lävistäneet. Hänen elämänsä pelastamiseksi kamppailivat lääkärit ja hoitajattaret yhtämittäisesti pari vuorokautta. Samanaikaisesti korkeassa kuumessa oleva potilas itse suoritti omassa mielikuvitusmaailmassaan jatkuvasti sitä taistelua, jota käydessään hän oli haavoittunut.

— Hälytys! huusi hän suurella äänellä keskellä yötä ja ponkaisi istumaan vuoteensa reunalle. Hetken hänen harhaileva katseensa silmäili meitä toisia potilaita. Hän näytti tosissaan uskoneen, että me olisimme lähteneet vuoteistamme jonnekin. Kun näin ei tapahtunut, hän huusi:

— Ettekö te s-tanan pelkurit uskalla mennä asemaan, kun vihollinen hyökkää? No, minä menen yksin!

Paikalla olevalla hoitajattarella ei ollut minkäänlaisia mahdollisuuksia taltuttaa hurjistunutta potilasta, joka kaikkien ällistykseksi veti vuoteen alta saappaat jalkaansa ja juoksi alusvaatteillaan pimeään syys-

Ensiavun saaneita haavoittuneita sotilaita JSp:n korsussa odottamassa kuljetusta kenttäsaaralaan

yöhön. Sairaalan miespuolinen henkilökunta lähti heti takaa-ajoon, mutta kului ainakin puoli tuntia, ennenkuin he palasivat ja toivat mukanaan kovasti vastaan tappellevan yksinäisen puolustustaistelijan. Tohtorin annettua miehelle rauhoittavan pistoksen hän talttui vähitellen ja suostui käymään vuoteeseensa.

Kylmä syysilma ja ankarat ponnistelu olivat rasittaneet liikaa miesparan voimia ja rikkinaisiä keuhkoja. Vaikka hoitajatar jatkuvasti valvoi huoneessa erikoisesti juuri tämän potilaan takia ja lääkärikin kävi ainakin pari kertaa tunnissa yrittäen tehdä voitavansa, oli hoitajattaren aamun valjetessa vedettävä lakanan päälle tämänkin potilaan kasvojen yli ja lähdeittävä hakemaan kantajia. Kun nämä kannettavineen olivat poistuneet, vallitsi huoneessamme jälleen — ties kuinka monennen kerran — syvä hiljaisuus ja monen ihmissydämen suorittama "tilikirjojen vertailu" suuren kirjanpitäjän kanssa.

★

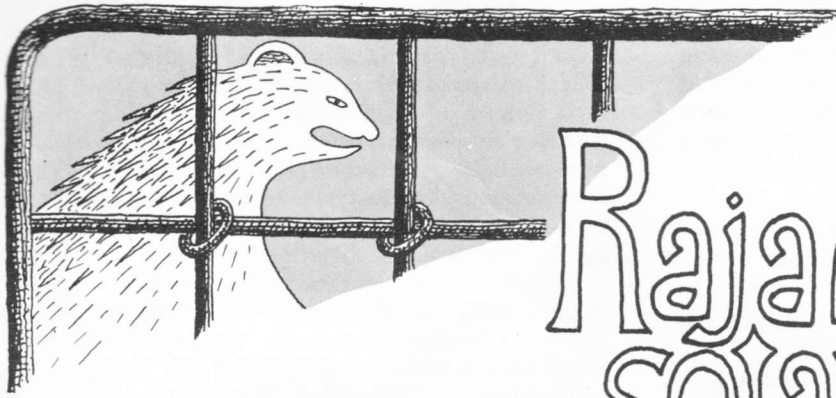
Kyyrölän kenttäsaaralasta evakuoitiin potilaita sairaankuljetusautoilla taempiin sairaaloihin. Tällaiselta automatkaltani jäivät eräät tapaukset erikoisesti mieleeni.

Kun sairasauton paritilat oli täytetty käytäväpaikkoja myöten, avautui auton takaovi vielä kerran ja takapenkille nousi haavoittuneita venäläisiä sotilaita. Eräältä heistä oli jalka äskettäin amputoitu polven alapuolelta. Kuitenkin tämä mies nousi omin voimin autoon, istahti takapenkille, heilautti töppöjalan terveen jalan polvelle ja pani tupakaksi. Vaikka veri tihkui valtavan sideharsonyytin läpi, ei miehen ilme värähtänytkään.

Autossa oli myös eräs lievästi jalkaan haavoittunut suomalainen potilas, joka nipin napin oli kelpuutettu paripotilaaksi. Itsekeskeisyydessään hän oli jatkuvasti jotakin vailla: milloin hän valitti, että jalkaa särkee ja pyysi lääkettä, milloin se taas puutui niin, että hoitajattaren piti siirtää se toisenlaiseen asentoon jne. Kun tällaista huomion kipeyttä oli jatkunut jonkin aikaa, loppui erään potilasjermun kärsivällisyys:

— Häpeä, äijä, ja katso mallia takapenkiltä! mu-rahti hän. Kaikki yrittivät tähyillä auton takaosaan. Siellä istuvan todellisen "kovanaaman" tiukasti yhteenpuristetut huulet kertoivat kovista tuskista. Mutta rauhallinen katse loi uskoa meihin toisiinkin:

— Kyllä me tästä vielä selviydymme!

VILHO MANNINEN

Rajamies — Sotavankina

2. OSA

SOTAVANKEUTEEN

Rajavartiomies Kale oli joutunut Rajajoen vartiossa Talvisodan syttymishetkellä marraskuun 30. päivän aamuna rajan yli hyökänneiden neuvostosotilaiden vangiksi. Niiden päällikkönä oleva luutnantti määräsi heistä kolme kuljettamaan Kalea sen jälkeen Neuvostoliiton puolelle.

Yksi sotilaista heitti vangin käsiin lumeen, toinen riisui häneltä housunkannattimet ja pisti ne taskuunsa. Luutnantti jäi sotilaineen tutkimaan Kalen kivääriä ja ojaa, jossa hän oli ollut.

Kale käveli punasotilaiden edellä. Häntä painoi yhä ahdistava pelko. Häntä nolotti ja suututti, koska ei ollut voinut toimia aktiivisesti vihollista vastaan. Hän tunsi itsensä perusteellisesti nöyryytyksi. Hänen kohdallaan oli muuttunut todeksi se, mitä he siltavartiotuovassa tilanteita pohtiessaan olivat eniten pelänneet — olla vartiossa sillalla sodan syttyessä. Hän totesi olevansa nyt ensimmäistä kertaa vangittuna ja ehkä ensimmäinen vanki alkaneessa sodassa.

Ohitettaessa siltavartiopuuta Kale näki, että se oli alaosastaan ammuttu seulaksi ja aivan mustunut noesta. Olipa onni, ettei hän ollut tuvassa sodan alkuminuuteilla. Kunhan eivät Lauri ja toiset miehet olisi jääneet sinne. Missä lienevät Hämäläinen ja Perasto? Ehkäpä ovat saaneet tiedot siltavartiolta.

Sillan luona — hänen entisellä vartiopaikallaan — oli jo puna-armeijalainen, joka seisoi siinä kasvot kalpeina. Hänen kiväärinsä oli ojennettuna Kalea kohti. Hän aikoi ilmeisesti ampua, mutta huomasi jäljessä kävelevät aseveikkonsa. Nuorukainen oli nähtävästi pelokas, vaikka olikin hyökkäävän armeijan sotilas. Olihan tilanne heille kaikille outo. Sotaa oli käyty vasta ensimmäistä tuntia, joten kukaan ei ollut vielä tottunut siihen.

Kalen sisimmässä oli liikkunut jokin outo tunne jo ennen sodan puhkeamista. Se oli pahimmillaan hänen ylittäessään Rajajoen sillan, jolloin olo tuntui hänestä erittäin tuskalliselta. Hän oli saanut ilkeän kolauksen

vangiksi joutumisesta, mutta tuo tunne lakkasi kuitenkin miltei yhtä nopeasti kuin oli tullutkin.

Se oli ollut jotakin selittämätöntä aavistelua lähestyvistä vaarasta. Nyt hän oli melkein suuttunut ympärillään oleviin vihollisiin, jotka kuljettivat häntä kuin mullikkaa teurastamoon.

Kale ei ollut voinut aavistaa, että hänet kuljetettiin tuona aamuna vankina sen portin alitse, johon oli kirjoitettu: "Kaikkien maiden proletarit liitykää yhteen". Tämä oli kuin painajaisunta. Terijoelta päin kuului yhtämittaista taistelun melskettä. Hän tiesi, että jokainen vihollisen valtaama alue tulisi vaatimaan siltä kalliin hinnan.

Kale tunsi edeltäpäin vihollisen silloisen asenteen naapureitaan kohtaan, joten oli ilmeistä, että häntä tultaisiin kuulustelemaan ja puristamaan häneltä tietoja. Hän päätti kuitenkin, että hänestä ei tule mitään tärkeätä irtoamaan, vaikka pahimmassa tapauksessa siitä olisi kuolema seurauksena. Vankila tai työleiri häntä joka tapauksessa väistämättömästi odotti.

Kalen mieli oli kovin karvas lähestyttäessä Valkeasaaren asemaa, mutta katsellessaan ympärillään olevien varustautumista sotaan, hän tunsi jonkinlaista tyydytystä siitä, että sota hänen kohdaltaan oli ohi. Se oli kestänyt vain 10 minuuttia. Miten paljon saattoikaan sisältyä tuohon lyhyeen aikaan! Hän oli nipin napin selvinnyt hengissä, vaikka kymmenet konetuliaseet olivat raivokkaasti sylkeneet kuolemaa. Hänen onnekseen vihollisluutnantti oli malttanut mielensä ja pitänyt miehensä kurissa. Kaikki olivat jättäneet tekemättä pientä liipaisinliikettä sormellaan.

Kale työnnettiin Valkeasaaren raja-aseman odotushuoneeseen, jonne suomalainen vain harvoin oli astunut sisälle. Siellä oli joukko vihollisen sotilaita, enimmäkseen upseereita ja aliupseereita. Vanki tajusi heti asemalla vallitsevan ilmapiirin. Hän oli vaistoavinaan jotakin pettymystä naapureiden joukossa. Miehet liikkuvat hermostuneesti ja huutelivat toisilleen. Kai-

kesta saattoi päätellä, että tekeillä oli jotakin tavallisuudesta poikkeavaa. — Ehkä sota ei ollut mennytkään aivan niin kuin oli suunniteltu, Kale tuumaili. Viereisen huoneen ovi oli vähän raollaan ja Kale näki siellä marsalkka Voroshilovin seisovan pöydän ääressä. Hän keskusteli jonkin everstin kanssa ja tarkasteli karttoja. Talo oli ilmeisesti heidän esikuntapaikkansa, josta sotatoimia johdettiin.

Kale käskettiin odotushuoneessa olevan pöydän eteen. Sen takana istui kapteenin arvoinen sotilas. Tämä alkoi kysellä:

— Mikä on nimenne? Syntymäaika? Syntymäpaikka?

Hetken perästä Kale arveli, ettei näitä tietoja kannattanut valehdella, ei myöskään yksikköään, sillä varmaan jotkut sotilashenkilöt olivat nähneet hänet vartiassa Suomen puolella. Lisäksi rajavartioston lähestysten kuittauskirjassa oli hänen nimensä.

Hän vastasikin totuudenmukaisesti henkilöllisyyttä koskeviin kysymyksiin. Sillä kerralla he eivät halunneetkaan muuta tietää. Tuntiessaan takaapäin työntävän jotakin kylmää rautaa niskaansa hän kääntyi ympäri ja näki takanaan pistoolin, jota vahingonilaisesti hymyilevä punaupseeri piteli kädessään.

— Nyt lähdetään etsimään kätkeytyä miinoja, sototettiin Kalelle.

Pitää kai lähteä, vaikka hänestä ei taida suurtakaan hyötyä olla niitä etsittäessä, tuumaili Kale mielessään.

Hän yritti näyttää siltä, niin kuin tässä ei olisi mitään salattavaa. Kun hän ei ilmaisisi salassa pidettäviä tietoja, niin hän tuntisi toimivansa kunnan suomalaisen sotilaan tavoin. Hän muisti samalla, että hän toista viikkoa sitten oli rajamies Termosen kanssa laittanut 400 kiloa trotyyliä rautatien ja maantien risteykseen, mutta siitä hän ei hiiskuisi mitään, vaikka kuinka kysyttäisiin.

Kolmen sotilaan seurassa Kalea lähdettiin viemään takaisin Rajajoen sillalle päin. Yksi saattajista oli pistoolia väläytellyt luutnantti. Karkaamisyritystä ei näissä oloissa kannattanut ajatella, sillä ympärillä oli valppaannäköisiä asemiehiä. Sillalle alkoi kerääntyä kirjavaa vihollisjoukkoa, jossa oli muutamia naispuolisiakin sotilaita. Joukko oli uteliasta, kiihtynyttä ja suulasta.

Kale pysäytettiin Rajajoen sillan Suomen puoleiseen päähän. Hän valmistautui kaikkeen muuhun, mutta ei minkäänlaisiin paljastuksiin. Joukosta kuului karvaita uhkauksia. Näytti siltä, että häntä pidettiin enemmän rikollisena kuin vihollismaan sotilaana. He näyttivät olevan halukkaita väkivaltaankin, ellei Kalea lähellä olisi ollut vartiosotilaita. He syyttivät häntä miinoittajaksi ja Mannerheimin verikoiraksi. Eräät solvaajat kiljuivat suomen kielelläkin. Joukon

V. JÄÄSKELÄIN

yllyttämänä alkoi saattajana toiminut aliupseeri vaatia häneltä tietoja miinoituksista:

— Minne olette kätkeneet miinoja ja räjähdysaineita? Sanokaa heti!

Parjauksen aikana Kale koetti vahvistaa mieltään ja päätti olla kertomatta mitään tärkeistä tiedoista. Koska henki ei ollut suorastaan vaarassa, hän saattoi nyt toimia sotilanaan olemalla passiivinen ja tietämätön. Siksi hän vastasi toistuvasti:

— En tiedä.

— Vai et tiedä. Kyllä sinut saadaan tietämään, karjasi aliupseeri.

Kale vilkaisi siihen suuntaan, jossa tiesi ison paukun olevan. Se sijaitsi noin 350 metrin päässä sillasta betonirenkailla suojatussa montussa. Paikka oli tasoylikäytävän keskellä. Siellä näkyi olevan suomalaisia rautatievaunuja, mutta panos ei vielä ollut räjähtänyt. Hän olisi kyllä kuullut räjähdysten. Rajajoen reserviläisosaston tehtäväksi oli jäänyt räjäyttää se heti sodan syyttyä. Muutakin miinoja Kale oli toisten rajamiesten kanssa kätkenyt teille ja poluille, mutta hän ei kertoisi mitään.

Hän oli yhtä vakavan ja päättäväisen näköinen kuten aikaisemminkin seisoessaan punaluutnantin kanssa silmätysten.

Ympäriällä oleva vihollisjoukko muuttui yhä meluisammaksi. Se kiljui hänelle kosta miinoituksista ja sotimisesta Puna-armeijaa vastaan. Eräs toppatakkinen pullea naissotilas survasi Kalen käteen soralapion ja sanoi tiukasti:

— Nyt heti on lähdettävä näyttämään miinojen kätköpaikkoja!

Punakersantti tiukkasi vangille:

— Jollet äkkiä ala neuvoa räjähdysaineita ja miinoja, niin saat astua miinaan.

Kale vastasi kersantille päättäväisesti vetämällä oikean kätensä kämmensyrjällä poikkipäin kaulansa kohdalla ja sanoi:

— Vaikka heti katkaisette kaulani, niin en tiedä. Minulle ei ole uskottu miinojen kätkemistöitä, niistä töistä huolehtivat pioneerijoukot.

Huutelut ja rähinä yltivät karkeana, venäjän ja suomen kielen sotkuna.

Kale seiso hiljaa miettien. Sekunnit tuntuivat pitkiltä. Hän tunsi olevansa viheliäisemmässä tilanteessa kuin koskaan aikaisemmin. Piinallisten hetkien kuulla punaisten keskellä Kale odotteli kielteisen kantansa arvaamattomia seurauksia lapioonsa nojaten. Samalla hän muisti, ettei hän ole ainoa, jota piinalliset hetket olivat kiusanneet. Hän muisti Lutherusta, joka sanoi: "Tässä seison enkä muuta voi, Jumala minua auttakoon". Hän pysyi rauhallisena.

Äkkiä tilanne muuttuikin paremmaksi, sillä lapio temmattiin häneltä yhtä nopeasti pois kuin se oli annettukin. Kersantti tönäisi häntä olkapäähän ja komensi kävelemään Valkeasaaren aseman suuntaan. Taakse jäi vihainen, raivosuinen joukko etsimään ja haravoimaan miinoja.

Kale luuli pahimman kuulusteluvaiheen olevan sillä kertaa ohi. Hän oli kasvoiltaan jäykkä, kuten sillallakin seisoessaan. Hän oli mielissään siitä, että oli voittanut tämänkin erän Rajajoen sillalla, vaikka se tapahtuikin vankina ollessa.

Kalea ei enää viety Valkeasaaren asemalle, vaan hänen piti nousta sotilaita kuljettavan kuorma-auton lavalle. Sotilaat saivat rintamaesikunnalta määräyksen

kuljettaa Kale jonnekin, josta hänellä ei vielä silloin ollut tietoa. Auton lavalla oli ennestään puna-armeijan jalkaväensotilaita kaikkine aseineen. Lavan perällä oli kookas pino vihreäksi maalattuja varsikäsi-kranaatteja, joista kuljetusvaiheen aikana oli jätetty syyttimet pois. Hänen jälkeensä heitettiin vielä silta-vartiolta otettu turkki, jossa näkyi olevan muutamia luodinreikiä.

Kun auto lähti liikkeelle, Kale yritti seisoa siellä kuten muutkin, mutta hänet kaadettiin armotta lavan pohjalle, eikä hänen sallittu katsella ympärilleen. He ilmeisesti pelkäsivät hänen näkevän tien varrella olevia sotasalaisuuksia.

Kale yritti kaksi eri kertaa nousta lavalla, mutta hänen oli viimein uskottava, että naapurin sotilaat olivat tosissaan, sillä potkut ja tönäisyt kiväärien perillä olivat kovia iskuja. Sotilaita tuntui kovasti huvittavan vangin itsepäisyys, kun hän ei tahtonut totella käskyjä.

Kalesta tuntui keljulta, kun ei tiennyt, mihin oltiin menossa ja mitä matkan varrella olisi nähty. Kale koetti muistella, mihin suuntaan alunperin oli lähdetty ja kuinka paljon oli käännöksiä matkan aikana, mutta siitä ei ollut mitään apua. Hän muisti, että Siestarjoelle oli rajalta matkaa neljä tai viisi kilometriä. Ja hän oli tietävinään, että auto oli matkalla meren rantaa pitkin Leningradia kohti. Ajoneuvo pysähteli tien ohessa ja väisti vastaantulevia raskaita ajoneuvoja.

Kale osasi venäjää vain muutaman sanan. Autonlavalla olevat venäläiset tuntuivat kuitenkin puhuvan mielenkiintoisista asioista mainiten sanat Molotov ja Mainila. Hän oletti kysymyksen koskevan Mainilan laukauksia. Siihen hänen mielensä teki sanoa oma käsityksensä niiden ampumapaikasta.

Suomalaisia koneita ei sinä aamuna ollut vielä alueella lennolla, sillä vähät koneet tarvittiin vihollisen pommituslaivueita vastaan kotiseudulla. Ne eivät voineet häiritä vihollisen huoltoyhteyksiä selustassa, joten puna-armeijalaiset saivat suorittaa rauhassa ammus- ja materiaalitäydennyksensä joukoille.

Auto pysähtyi, ja Kalen käskettiin laskeutua alas. Hän huomasi olevansa Terijoen kylän kokoisessa kaupungissa, joka ilmeisesti oli Siestarjoki. Kohtalokas sumuinen aamu jatkui sotilaiden marssittaessa häntä tuntematonta kohti. Paikkakunnan siviiliväki, etupäässä runsaasti liikkeellä oleva nuoriso, osoitti hänelle mieltään, ivaten ja kompasanoja huudellen.

Kale marssi sotilaiden edellä vakavana, katse alas suunnattuna. Häntä ihmetytti se näytelmä, jota hänen ympärillään käytiin. Kaikilla saattajilla olivat tummat, keltaisenruskeat piikkihatut ja punaiset tähdet hatuisaan, sekä vihreänkeltaiset kaasunaamarit kaulassaan. He luulivat kai suomalaisten käyttävän taistelukasuja.

Kalen mieleen tuli kuva mahtavista vihollisjoukoista, jotka nyt tunkeutuivat ensimmäistä päivää Suomen rajojen yli. Oli kuin teräsmyrsky olisi takonut suojamuureja etsien niistä heikointa kohtaa. Vahvimman muurin Kale tiesi olevan Suomen kansan teräksisessä tahdossa. Heikoin kohta oli aseiden, ammusten ja miesten vähyydessä.

Matka jatkui edelleen, kunnes he pysähtyivät korkean, harmaan kivitalon luona. — Uudistuneiden kuulustelujen jälkeen Kale sijoitettiin erääseen vankiparakiin.

S.A.-kuvaa

Venäläisten taistelupesäkkeitä Hautavaaran kansakoulun mäellä, jossa käytiin kiivaita taisteluja

VEIKKO SAVOLAINEN

Sodassa

KARJALAN armeijan joukot olivat heinäkuulla 1941 taistellen edenneet keskustassaan Vieljärven—Hyrsylän—Näätäojan linjalle, mutta kohtasivat täällä kovaa vastarintaa, koska vihollinen halusi lujasti puolustaa Suojärven useiden tiensolmujen seutua. Tälle rintamalle keskitetyistä voimistamme muodostettiin silloin 19.7. suomalais-saksalainen yhtymä, joka sai ensi tehtäväkseen koko Suojärven valtaamisen. Sotatoimet eivät kuitenkaan aluksi johtaneet tuloksiin. Eri järjestelyjen jälkeen antoi Karjalan armeijan komentaja 17.8. uuden käskyn Suojärven alueen valtaamisesta. Hyrsylän kohdalla toimivien VII AK:n osien tuli ensin vallata Suvilahdesta 14 km kaakkoon oleva rautatiesilta ja senjälkeen hyökätä Suvilahteen samalla kuin saksalaiset hyökkäävät sinne lännestä käsin. Tuloksena olikin, että JR 50:n osat valtasivat kapteeni V. Lieskan johdolla 19.8. Ignoilan ja 20.8. Hautavaaran. Vallattuaan sitten Suojoen sillat rykmentin voimat etenivät yöllä 20/21.8. Suvilahteen.

★

Elokuisen illan hämärtäessä pysähdyimme ja jäimme pyöriimme nojaillen seisomaan tielle. Olimme muutamia tunteja varemmin lähteneet Hautavaaran kylästä tunnustelemaan valtatiötä Suvilahteen päin, jota venäläiset pitivät tiukasti hallussaan ja jota saksalaiset joukot eivät olleet pystyneet lännestä käsin valtaamaan. I/JR 50, johon jääkärijoukkueemme kuului, oli saanut tehtäväkseen iskeä venäläisten selustaan ja avata tie.

Kuulostelimme kymmenen miehen korvapareilla.

Mäen takaa kuului ajoittain kiivaita laukaussarjoja, välillä oli tauko ja taas alkoi kuin alusta.

Tiesimme, että siinä oli Suvilahti mutkan takana.

Maantietä sivusi kohdallamme venäläisten välirauhan aikana rakentama Petroskoin—Suojärven rautatie. Sen penkereeseen olivat rakentajat tehneet punaisista tiilistä, tiilimurskasta ja värillisestä hiekasta hyvin Molotovin näköisen kuvan.

Joukossamme oli sotamies Vihtori Kautto, romuluinen, suulas jättiläinen, joka totteli vain "pikkupoli-trukkia", ryhmänjohtajaansa alikersantti Vilho Liimataista ja usein myös minua, mutta jolle jokainen upseeri oli kuin punainen vaate härälle. Hänet tunnettiin erikoisen rämäpäisenä miehenä, ja siinä hän nyt hirnahteli:

— Olit kunnan veikko, kun rakensit tämän radan! Tätä pitkin vanha jermu kohta höyryää lomille. Viiksesi, Molo, kaipaisivat tosin lisäväriä, mutta olkoon nyt!

— Huomio, kaverit, Ukon auto saappu! joku sanoi.

— Kas kummaa, kun ajaa näin eteen? Taisi kuski erehtyä.

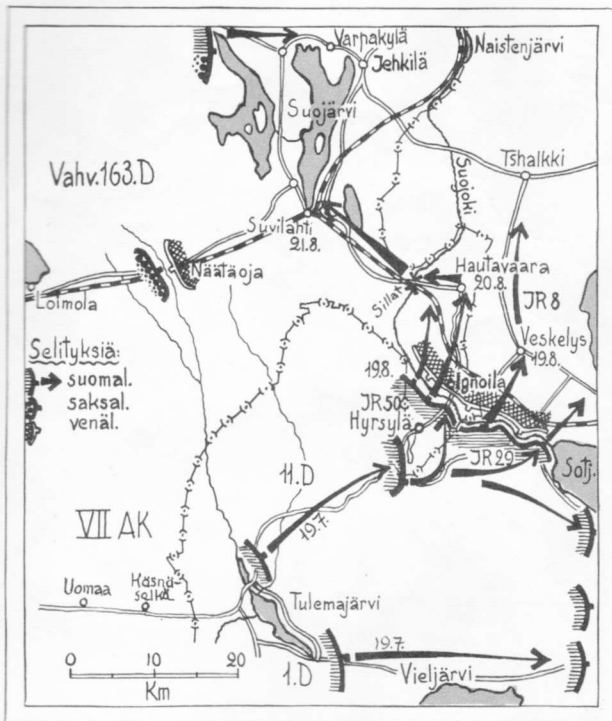
Musta henkiöauto pysähtyi viereemme. Väinö Lieskan tukeva hahmo työntyi siitä ulos.

— Kersantti, mikä tilanne?

— Herra kapteeni! Tavoite tuon mäen takana. Saimme tulla koko matkan häiriöittä, ilmoitin.

— Hyvä kuin mikä! Leirydyimme pitkin tienvartta. Kohta on pimeä. Yö on lämmin, eikä sada, emme pystytä teltoja. Kun loppuosa jääkärijoukkueesta saappu, ilmoittakaa, että otan teidät omaan käyttööni.

Tat tattat tat tattat . . !

Suvilahden valtaus

Hautavaaran ja Suvilahden välillä oleva Suojoen silta, joka saatiin haltuun ehyenä

S.A.-kuva

Suvilahden liepeillä

Noin 30:n metrin päästä ratavallin takaa rämisti venäläinen "Emma"-pikakivääri pitkän sarjan. Pidin pyörääni sarvista kiinni, mutta sen runko heilahti yht'aikaa kilahduksen kanssa. Salamana romahdimme tielle. Kaksi hämää päätä näkyi kiskojen päällä ja pikakiväärin suuliekit välähtelivät.

Melkoisen painavaksi mieheksi kapteenimmekin maastoutui hämmästyttävän ketterästi. Ja jo samassa minä, alikersantti Liimatainen ja sotamies Kautto syöksyimme kohden väijyjä konepistooliemme sirtäessä kiukkuisesti. Naapurin päät katosivat. Samaa vauhtia painuimme ratavallin yli ja tutkimme pensaikon... Ei ketään! Naapurit olivat olleet meitä nopeampia ja kadonneet maisemasta. Palasimme tielle.

Kapteeni oli jo pystyssä ja puhisi kiukusta.

— Senkin lurjukset! Kun ilmoitatte kaikki selväksi ja vanjat ovat aivan vieressänne. Saitteko ne?

— Emme. Sinne häipyivät hämäärään.

— Senkin...!

Lähemmin autoa tarkastettuumme selvisi, että Emman ampujan tähtäimessä olikin ollut tyhjä auto, jossa hän yhä luuli parhaan saaliinsa istuvan. Minä, autoa lähimpänä ollen, olin ollut aivan tipalla: luoti oli tullut pyöräni satulaan aivan kupeeni ohii ja istuimen jousi oli poikki.

Ilta pimeni. Tykkikomppania siirtyi kolmosen mukana etuvarmistukseen. Muut pataljoonan yksiköt, joista vain 2. komppania vielä puuttui sekä joku tuntematon kenttätykistön porukka ottivat sopivan paikan kuivalta männikkökankaalta, ja miehet kääriytyivät päallystakkiensa sisään mättäikköön. Siinä ehdin juuri torkahtaa, kun joku karjui:

— Missä jääkarijoukkue? Tänne, tänne heti!

Tunsin kapteenimme römäkän äänen ja kömmin harmistuneena tielle. Olin jonkinlainen vt. joukkueenjohtaja sinä päivänä ja arvasin, ketä haettiin.

— Vanjat valtasivat tuolla taempana "jiiäspeemme". Ottakaa muutamia miehiä mukaanne ja menkää katsomaan!

— Kyllä, herra kapteeni! sanoin, vaikka ajattelin: Helvetti sentään! Säkkipimeys ja naapureita pensaat täynnä! Ja juuri, kun olin päässyt makeimpaan uneen!

Huutelemalla löytyi korpraali Autio, Iso-Ahola, Hetemäki, sotamies Kautto ja pari muuta kumppaneikseni. Marssimme vilkkaasti kilometrin verran Hautavaaraan päin. Pysähdyimme. Näillä paikoin sen jiiäspeen piti olla, kuten kertoi lääkintämies, joka oli pelastunut vihollispartion yöllisestä hyökkäyksestä. Sen neuvottuaan mies katosi äkkiä yöhön.

Huutelimme miestä hetken lähimetsästä, jossa jodimikkojen teltan piti olla... Ei ääntäkään.

Naureskelimme, istuimme kahden puolen tietä ojaan ja sauhuttelimme.

Hautavaaran suunnalta läheni tahdikas marssin kumu. Vihollisiako?

Joukko pysähtyi satasten metriä meistä. Siltä kohdalta suon laidasta kuului ääniä.

— Ketä siellä?

Selvä. Tuo oli kakkosen päällikön, luutnantti Kankaan ääni.

Metsä vaiken.

— Antakaa niille vähän myötätuntoa! sanoi taas

luutnantti Kangas ja pikakivääri rämisti muutamia pitkiä sarjoja sakeimpaan kuusikkoon.

— Selvä! Käykää katsomassa!

Näimme, kun sähkölamppujen valokiilat halkoivat yötä. Kuusikosta kuului äänekkästä naurua ja "katsotjat" palasivat takaisin. Taas naurua ja epäselvää puhetta.

— Komppania! Liikkeelle, maars!

Nousimme tielle tulijain eteen.

— Seis! Ketä te?

— Osa jääkärijoukkueesta. — Oliko tuolla kuusikossa vihollisia?

— Perhana! Luutnantti tuntui olevan harmissaan.

— Muutamia hevosia ja tyhjä teltat.

— Ratsurit, tiesin sanoa, — tulipatteri lie jossakin edessä jo.

— Paskiaiset! Mennään pojat!

Komppania tömisteli edelleen ja me jäimme pimeyteen.

Nojailin Aution kanssa pienen sorakuopan penkkaan ja panimme savuksi. Äkkiä Ossi tarrasi minua käsipuolesta ja piilotti savukkeensa.

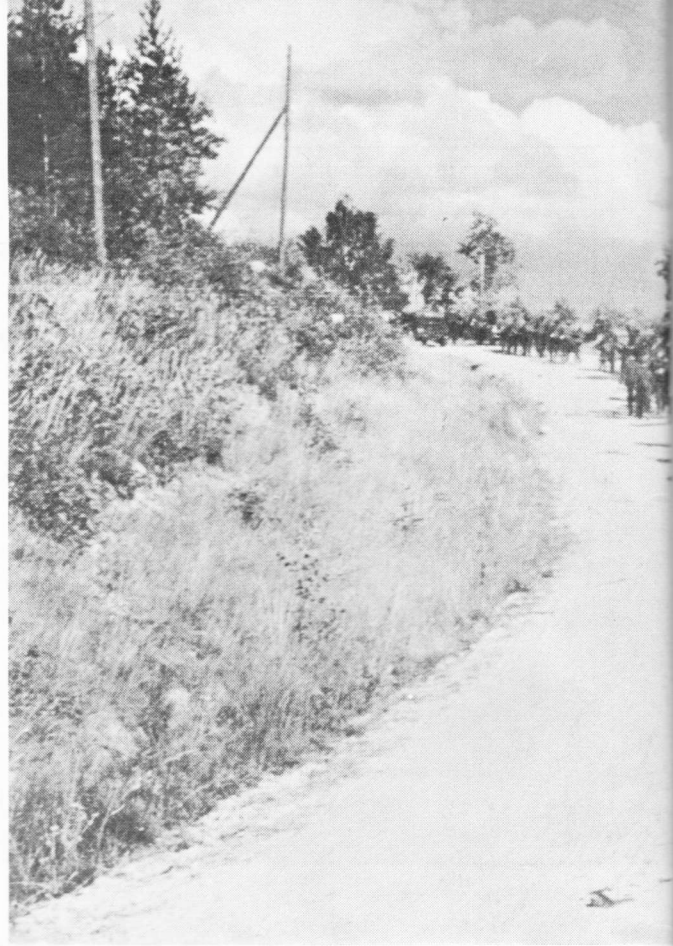
— Kuule! Tuolla suolla on tulijoita.

— Ketä siellä?

Poistimme konepistooliemme varmistuksen. Yö oli äänetön kuin hauta.

— Taas se liikkuu, supisi Ossi.

— Lyhyet sarjat, hypitämme ylös alas. Nyt!

S.A.-kuva

S.A.-kuva

Tuhoutunut venäläinen hyökkäysvaunu, joka 21. 8. ajoi suurella nopeudella suomalaisten joukkojen selustaan törmäillen autoihin, hevosiin, sairausvaunuihin ym.

Suomalaiset joukot etenemässä Suojärvelle

Trr trrrrrrr trrr trrrr . . !

Ei ääntäkään. Istuuduimme ja juttelimme hiljaa. Jos tulija oli vihollinen, hän varmasti häipyi. Samassa kuului neljänneksen päästä suolta vaisu ääni:

— Tohtiiko sinne tulla?

— Kuka pirulainen? Laputa tänne räpylät pystyssä! Katsomme, kuka olet!

— Katsomme? Voi hiisi! Kuinka voi katsoa pussipimeydessä.

Ja tulihan kaveri, tuli sukkasillaan, lakitta, vyöttä, aseitta. Raapaisimme tulitikun:

— Kuka sinä?

— Tuolta patterista, alikersantti. Vanjat valtasivat telttamme. Jouduin käsikähmään. Tapoin yhden puukollani.

— Painu muualle valehtelemaan!

Ja niin karkotimme pojan pataljoonaan pilkallisen naurumme saattelemana. Siinä sitten torkuimme, kunnes itä hiukan ruskotti. Palasimme komentopaikalle, mitäpä meillä asiaa enää tyhjässä metsässä. Tuskin ehdin ilmoittautua, kun kapteeni komensi:

— Ottakaa jääkärijoukkue kokoon ja menkää valtaamaan tuo Välikylä. Olen jo ilmoittanut viestijoukkueelle, että vetävät sen laitaan puhelimen teitä varten. Olette saanut levätä yön, nyt jaksatte taas. Varmistakaa sitten sen notkelma. Tuo kohta tuossa.

Levätykö yö? Nauratti ja kenkutti. Yön lepo: tisuissa maantienojassa reilu kolmannes joukkueesta.

Parinkymmenen miehen ketjussa lähenimme varovasti Välikylää, Suvilahden esikaupunkia, sahan taakse syntynyttä mökkikylää. Pysähdyimme n. 200 metriä leveään aukion laitaan. Sen ylitys maksaisi monta miestä, mikäli naapureilla olisi muutamakin mies varmistamassa.

Kolme miestä näkyi rauhallisesti liikkuvan lähimmän mökin pihamaalla. Varmaan heitä olisi siellä satoja. Oli jo melkein valoisaa. Nostin kiikarin . .

Mitä ihmettä! Tuolla yhdellä on viestikela hartioiltaan? . . . Sotilas kääntyi ja kukas muu kuin korpraali Iso-Aho, joukkueemme Pikku-Aaron vanhempi veli siellä veti meille tapsia, meille, joiden oli määrä valata juuri tuo mökkiryhmä. Hän oli jo siellä kamppeineen.

Ääneen naureskellen painelimme poikien luo. Hiukan heidän naamoissaan näkyi epäilyttäviä ilmeitä, kun huomasivat olleensa 200 metriä edellä niistä, joiden oli määrä puhdistaa tämä tavoite vihollisista.

No, tapahtuma kuitattiin naurulla ja parin tunnin kuluttua meitä tultiin hakemaan pois seuraavaan tehtävään, toisten ottaessa paikkamme.

Olimme juuri laskeutumassa kankaalta komentopaikalle, kun Suvilahden suunnalta kuului kovaa meteliä ja huutoa. Tiesimme, että kylä oli jo vallattu. Olimmehan Välikylään saakka nähneet, kuinka joku uskalikko kiipesi palosta osittain mustuneen kivitallon (lienee ollut Seurahuone) katolle siniristilippumme kanssa.

Mölyn ja jyrinän säestämänä sieltä tuli 34 tonnin Sotka-vaunu hirveätä vauhtia, tykki vinottain pystyssä sojottaen. Se mennä jyrästi tien laitaan pysähtyneen pataljoonamme pitkän kolonnan ohi laukaustakaan ampumatta.

— Havaksen pojat ovat vallanneet vanjain tankin!

— Hyvä, pojat, hyvä, hyvä!

— Saakelin tohelot, ajoivat hevosen kuoliaaksi!

— Nyt se tyrkkäsi myrkkyybussiamme! Perkele! Kuve halki!

— Kato hitossa, se pökkäsi myös rykmentin komentajan auton perän ruttuun! Turpiin sille pitäisi antaa, mokomalle ajajalle!

— Siellä on vanjoja, voi helvetti. Kato, kun vilkuttaa luukusta! Sillä on verinen rätti käsivarressaan.

— Voi hitto! Siinäpä vasta vanjat! Ei noiden poikien päättä ainakaan palella. Murtautuivat noin vain läpi. Mutta miksi ne eivät ampuneet?

Yltiöpäinen rohkeus saa aina tunnustuksen. Vihollisiltakin. Meilläkin oli siihen varaa. Ihailimme vilpittömästi noita veikkoja, jotka uskaltautuivat tuollaiseen tekoon.

— Mikä tuho olisikaan tullut, jos he ampuivat kaikilla tankin aseilla? Katsokaa nyt! Ainakin tuhat miestä kuin tarjottimella pitkin tien vartta jatkuvana nauhana ja hevosia kuin muurahaisia.

Hälinä oli melkoinen, vaikka tankin ohittaessa kaikki olivat rauhallisesti makailleet ja katselleet naureskellen sen menoa.

Auton perässä nukkunut luutnantti Heikki Rissanen oli saanut kallonmurtuman ja makasi tajuttomana tiellä. Etuistuimella torkkuneet alikersantti Neittaanmäki ja kapteenin 14-vuotias poika olivat töytäisystä lentäneet avoimesta ovesta vahingoittumattomina tiepuoleen.

— Kuinka Rissasen kävi? Kumarruin hänen puoleensa. Muistin nuo piirteet hyvin Talvisodasta, jossa oli komppaniamme päällikkönä ja kenties silloisen pataljoonamme rauhallisin ja rohkein mies.

— Ei selviä, lääkintämies arveli asiantuntevasti. Kallo on sisässä, hyvä, jos elää sairaalaan asti.

Viikkoja myöhemmin kuulin, että luutnantti Heikki Rissasen elämä päättyi kahta vuorokautta myöhemmin Hirsylän kenttäsairaalassa.

Poistuin mieli apeana: Miksi useimmiten juuri pidetyimmät miehet kaatuvat ensimmäisinä?

Komentopaikalla kävi kova viilsk. Kaksi saksalais-takin upseeria ajoi sinne moottoripyörällä, saivat tilan-neselostuksen majuriltamme ja palasivat takaisin.

— Sakemannit olivat höökineet viikon turhaan. Me kun tulimme, kerralla heltisi.

— Joo, me sitä olemme sentään eri poikia!

Ja kukas muu kuin lääkärimme hörppi aamukahvia tien poskessa vanhan tuttavani Rauhalan Jussin kanssa.

— Kuule, tunsin äänesi, kun huutelit yöllä tuolla tiellä. Se meidän telttamme oli siitä vain viidenkymmenen metrin päässä, Jussi selitti. Hänen leveät isännäkasvonsa olivat puhuvassa virneessä.

— Olisit vastannut. On siinä heppu, kun ei aukaise päätään. Meiltä meni puoli yötä turhassa vouhotuksessa.

Jussi vakavoitui: — Ei ollut varaa. Vanjat makasivat ympärillämme ja keskellämme. Supattelivat keskenään, kun hihkuite tiellä. Ei meillä ollut varaa inahtaakaan. Kun vaaleni, he katosivat. Me myös, mutta tänne.

— Tuliko tappioita?

— Ei, selvisimme säikähdyksellä.

Koko komentopaikka hörähteli hiukan kiusaantuneiden jiiäspeen miesten kustannuksella.

— Tänne jääkärijoukkue! kuului kapteenin ääni.

— Herra kapteeni, täällä on!

— Hyvä! Tulkaapa jokainen tänne! Ajatte itään, lähin tavoite Veskelys, matkaa kolmisenkymmentä kilometriä! Välillä saattaa olla vihollisia, mutta perillä on jo eversti Autin rykmentti. Varatkaa majoituspaiikat pataljoonalleni. Lähtö heti!

— Selvä on, herra kapteeni!

Ja niin taas polkupyörämme ahmivat keltaista maantietä.

Suojaen erään sillan takana tapasimme vanhan tutun — sen läpi murtautuneen tankin. Se lojui tien mutkassa, ulkokaarteessa mahastaan pehmeään hiekkään juuttuneena. Yksi vainaja, vihollisupseeri, lojui sen vierellä, toinen hieman kauempana.

Outo luutnantti, ehkä Aalto nimeltään, asteli luoksemme ja selitti hymyillen jokunen tunti sitten tapahtunutta erikoislaatuista tilannetta:

— Tankki jymisi suoraan päin. Ohjaaja oli kai varomaton, kun ajoi tuohon tomuhiekkaan. Istuin telttani luona ja luulin tankkia omaksemme. Tuosta luukusta nousi silloin mies ja kiersi tankin ympäri. Kun maleksin laiskasti lähemmäs, sotilas viitto minua kiirehtimään. Vasta kun hän huusi: Idi suda! — älysin, ketä kaverit olivat.

Luutnanttia nauratti jo säikähdyksensä. — Pelästyimme kai yhtä paljon kumpikin, kun tunsimme toisemme vihollisiksi. Naapuri loikkasi tankkiin ja työnty samassa konepistoolin kanssa uudelleen esiin. Minä taas loikin hakemaan poikiani. Naapureista kaksi kaatui tähän, eikä se kolmaskaan antautunut, vaan tappeli kuin paholainen. Tuonne sitten kaatui jokivarteen.

Tutkimme tankin tarkasti, ja selitys siihen, miksi se ei ollut ampunut ainoatakaan laukausta, selvisi samalla: tykkitorni oli juuttunut Karstulan poikien ampmasta pst.ammuksesta kiinni, putki kohti taivasta. Se oli ponnahtanut aivan pst.miesten eteen, ajanut vetovaunun ja siinä olleet ammuslaatikot säpäleiksi ja jatkanut matkaansa, kunnes juuttui hiekkään.

Kova kohtalo rohkeille miehille. Tosin heillä ei silloin enää ollut pienintäkään mahdollisuutta päästä tankillaan läpi, koska JR 8 oli jo kaukana edessä.

— Tuollaiset heput olisivat kyllä saaneet kunnialla selvitä kotiinsa, joku tokaisi.

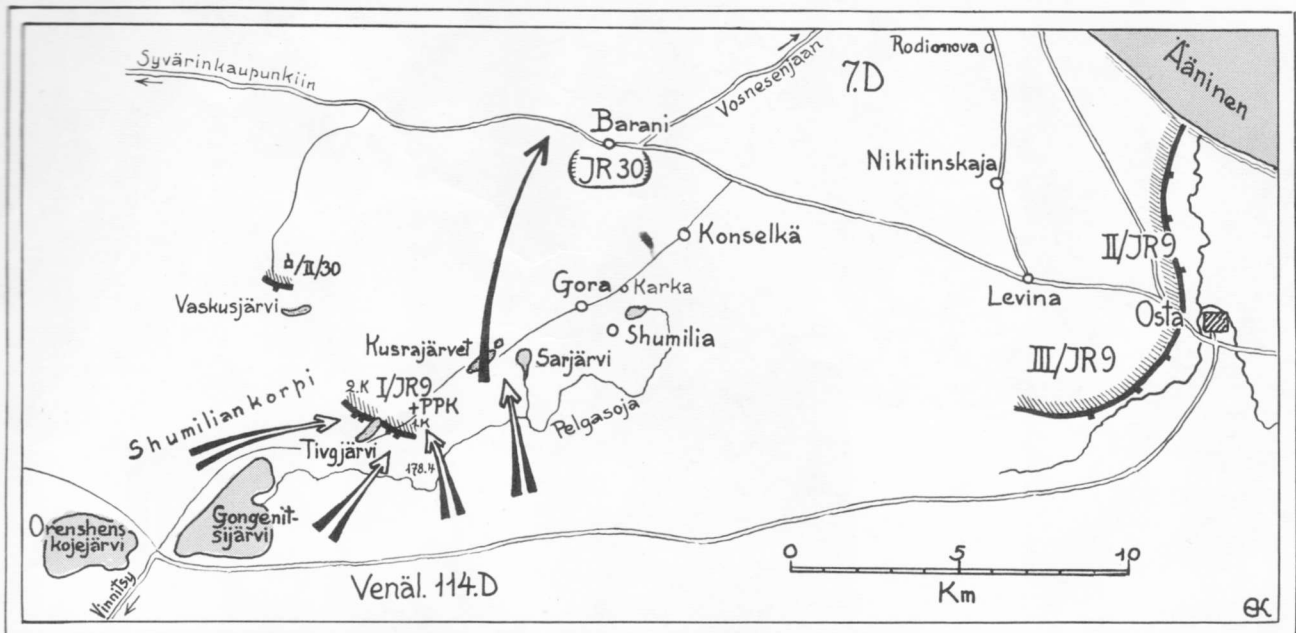
— Sen he todella olisivat ansainneet, toinen säesti.

Kukaan ei tuntunut olevan eri mieltä. Jatkoimme matkaa, suuntana Veskelys.

Suvilahden palanutta kylää

S.A.-kuva

Syvärin itärintama Äänisestä lähtien lokakuussa 1941

TIVG-JÄRVEN METSÄTAISTELUT SYYSTALVELLA 1941

VÄINÖ HAHTELA

YLITETTYÄÄN Syvärin 6.10.41 suunnattiin 7. divisioonaan kuuluva JR 9 sillanpääasemaan siten, että II/JR 9 tuli Ostan ja III/JR 9 Levinan lohkolle. I/JR 9 toimi tässä vaiheessa rykmentin reservinä.

7.D, johon kuuluivat myöskin JR 30 ja JR 51, joutui Syvärin eteläpuolella vastaamaan alueesta, jonka leveys Äänisjärvestä länteen päin oli noin 60 ja syvyys 25—30 km. Tulokoon tässä mainituksi, että tämä oli Syvärin rintaman levottomin osa syystalvella 1941.

Vihollisen Siperiasta tuoman 114.D:n alettua hyökkäyksensä 14.10. Gongenitsijärven—Orenshenskojärven alueella meikäläisten JR 51:n asemia vastaan rykmenttimme joutui erittäin vaikeisiin torjuntataisteluihin. Tilanteen helpottamiseksi suunnattiin JR 30 Homorovitsista ja I/JR 9 (p.3.K) Goran kautta vastaanhyökkäykseen. Vihollisen heittäessä kuitenkin jatkuvasti lisävoimia tuleen omien joukkojemme hyökkäykset keskeytettiin ja niille annettiin 23.10. käsky asettua puolustukseen. Näin joutui I/JR 9 Shumilian korpeen, jonne se Tivg-järven pohjoispään tasalle ryhtyi valmistamaan puolustusasemia. Pataljoonalle alkoi sangen mielenkiintoinen, lähes kaksi kuukautta kestävä taisteluvaihe, josta seuraavassa on tarkoitukseni lähemmin kertoa.

Vihollinen oli edellämäinnittujen hyökkäysten aikana kärsinyt raskaita tappioita. Sen voima oli heikentynyt ja aktiivisuus selvästi lamaanutunut, ainakin toistaiseksi. Mitä omien joukkojemme kuntoon tulee, siinä ei myöskään ollut hurraamisen aihetta. Koko kesän ja syksyn kestänyt hyökkäysvaihe noin 600 km pituisella sotapolulla oli väsyttänyt miehet. Jatkuvat taistelut ja tappiot olivat kuluttaneet joukkoja niin, että yksiköiden vahvuudet olivat vain 45—60 miehen paikkeilla. Oli erehdyttävää puhua esimerkiksi pataljoonasta, sillä sen taisteluvahvuus saattoi olla vain 1/4 normaalivahvuudesta. Mielialaa ei ollut omiansa kohottamaan sekään, että siirryttiin Syvärin eteläpuolelle suurille metsäalueille, jossa huoltovaikeudet olivat aika suuret.

I/JR 9, jouduttuaan pois rykmentin yhteydestä, oli suoraan 7.D:n alainen. Luutnantti Väinö Salmelan 3. K oli jäänyt rykmentin käyttöön, mutta tilalle oli pataljoonalle alistettu PPK/7.D, jonka päällikkönä oli luutnantti Yrjö Keinonen (nykyinen puolustusvoimain komentaja). Tämäkin komppania, peitenimeltään tunnettu "Pinna", oli kutistunut vahvuudeltaan varsin pieneksi ja käsitti ehkä vain pari vajaata joukkuetta.

Puolustusryhmitys Tivg-järven asemassa oli seuraava: Vasemmalla, järven itäpuolella 1.K, päällikkönä

luutnantti Korpilahti ja komppanian edessä eteentyönnetty asema. Oikealla järven länsipuolella 2.K, päällikkönä luutnantti V. Siitonen. KKK, jonka päällikkönä oli kapteeni A. Juutilainen, oli jaettu kiväärikomppanioille. Reservinä olivat PPK ja Jääkärijoukkue. Oman krh.joukkueen lisäksi oli alistettuna raskas krh.ryhmä. Tykistön tulta ei ollut saatavissa. Pioneerijoukkue tuli myöhemmin käyttöön. JSp. oli noin 5 km takana Karkan taloissa. Kuormasto kokonaisuudessaan oli pataljoonan yhteydessä. Vaikka 14.10. satoi jo lumen maahan, rekiä ei ollut saatu kuin muutama muonan ja sairaiden kuljetuksiin. Ajoneuvoina olivat siis kuormastossa kärryt. Pataljoonan komentajana oli kapteeni V. Hahtela.

Shumilian korpi oli koskematonta, komeata metsää, jossa kirves ei varmaankaan ollut heilunut kymmeniin vuosiin. Tivg-järvi oli laajan asumattoman metsäalueen keskuksena. Lähimmät kyläpahasat olivat huoltotiemme varrella: Karka, Gora ja Konselkä. Matkaa asemistamme Baranin—Ostan maantielle oli 13 km.

Pataljoona perusti nyt Tivg-järvelle erillisen korpitukikohdan, jonka lähimpänä naapurina oikealla lännessä oli 5 km päässä Vaskusjärvellä II/JR 30:n asettama kenttävartio, ja vasemmalla oli itään päin täysin tyhjä 15 km Levinaan saakka. Ottaen vielä huomioon, että tukikohtamme ulottui omista linjoistamme kiilana kauas eteen, noin 4 km päähän vihollisen päähuoltotiestä Vinnitsy—Osta, olimme kuin veitsenterällä, jossa oli käytettävä kaikki keinot, ettei jonain hämäränä aamuna herättäisi vihollisen syleilyyn.

Oli selvää, että äärimmäinen aktiivisuus oli välttämätöntä. Jokapäiväinen tiedustelu kohdistettiinkin nyt etelään vihollisen huoltotielle, ja tähän toimintaan liittyivät tuhoamistehtävät miinoituksineen. Tämä ei kuitenkaan riittänyt, sillä vihollinen alkoi toimia avoimilla sivustoilla pyrkien jatkuvasti huoltotiellellemme. Sivustat vaativatkin jatkuvaa partiointia. Tiedustelu-

Suomalainen etuvartio Syvärin korvessa

JR 30:n miehet rakensivat Syvärin korpeen piikkilankaestettä

S.A.-kuva

I/JR 9:n komentaja, majuri V. Hahtela (kertomuksen kirjoittaja), adjutantti, luutnantti Malinen ja luutnantti Erkkilä komentokorussassa

S.A.-kuva

S.A.-kuva

tehtäviin käytettiin pääasiassa PPK:aa ja Jääkärirykmenttiä. Lähiradiot olisivat olleet nyt tarpeen, mutta niitä ei silloin vielä ollut. Oli keksittävä muita keinoja nopeiden yhteyksien aikaansaamiseksi, sillä lähettisyhteys oli liian hidas. Niinpä kummallekin sivustalle määrätuille varmistusladuille rakennettiin yksijohtoinen puhelin-yhteys siten, että tapsi oli lumen alla piilossa. Partioilla oli puhelin mukana ja kun vihollispartion todettiin ylittäneen latumme, partio ilmoitti siitä heti tukikohtaan. Näin päästiin viipymättä takaa-ajoon tuosta ylityskohdasta samalla kuin toiset partiot etenivät selustasta käsin vihollispartiota vastaan. Systemi oli erittäin tehokas ja harva vihollispartio pääsi täysilukuisena takaisin. Vihollisesteiden ja latujen miinoituksissa käytettiin monenlaisia menetelmiä, joista tässä tulokoon eräs tapa selostetuksi. Tien tai ladun läheisyyteen kätettiin puihin krh.ammukset, joista johti räjähtävä tulilanka kulkuväylällä olevaan polkumiinaan. Kun polkumiina räjähti, etenevä vihollisosa joutui tehokkaaseen krh.tuleen. Kranaatit olivat noin metrin korkeudella puissa tiheiden oksien suojassa. Tämä oli niin tehokas "salainen ase", että erään vihollispartion tuhoutuessa yllättävään krh.keskitykseen vihollinen hylkäsi tämän ladun käytön kokonaan.

Aktiivisen partiotoiminnan ohella aloitettiin puolustusasemien kiireellinen rakentaminen. Työjärjestyksessä olivat poterot, taisteluhaudan pätkät ja välittömästi sen jälkeen korsut. Sitä mukaa kuin miehiä saatiin irti asemat rakennettiin myöskin ympäripuolustusta varten. Kun tukikohta oli joka suunnalta uhatuna, tällainen puolustus ja kaikkien vapaina olevien miesten harjoittelu oli aseman eri osissa välttämätöntä. Kaikki toiminta tällaisessa synkässä metsässä oli osittain verrattavissa toimintaan sumussa ja pimeässä. Tähtystymahdollisuuksia parannettiin avaamalla kapeita linjoja tukikohdasta eteen ja sivustoille.

Kun puolustus oli saatu tyydyttävään kuntoon,

tuli polttavana esille miesten huolto ja viihtyisyys. Muona oli tänä ajankohtana kaikkein heikointa, mitä se oli koko Jatkosodan aikana. Hirviä oli onneksi erittäin runsaasti, ja ne antoivat jatkuvasti lisäsärvintä valtion laihoihin sapsukoihin. Viimeksi oli pataljoona saunonut elokuussa Sortavalan valtauksen jälkeen. Liikaisuus vallitsi kaikilla ja tietenkin täit, joita oli ylettömästi jokaisella, ikään ja arvoon katsomatta, eivät enää suoneet lepoa väsyneille sotureille. Sauna oli saatava välttämättä. Niinpä reipas komennuskunta siirsi Goran kylästä aseman lähelle talon ja pystytti saunan valmiiksi muutamassa päivässä. Se oli tietenkin savusauna, jossa kiukaan suuruus oli useita kuutioita. Löyly oli saunassa verraton niin maun kuin kuumuudenkin suhteen. Se lämpeni aamusta iltaan, ja kun partille levitti varusteet, niin kaikki oravaa pienemmät elukat paloivat korpuiksi. Muutaman päivän kuluttua oli koko pataljoona kylpenyt ja yksi "vihollisarmeija" oli tuhottu viimeiseen yksilöön. Takaa tuotuja höyrykaappeja ei tarvittu.

Seuraavana oli rakentamisvuorossa kanttiini. Piti hankkia miehille jokin paikka, missä saisivat viivähtää hetken ja juoda edes kupin kuumaa. Kanttiini olikin valmis jo joulukuun alkupuolella, jolloin odotimme vihreiden sisarten saapumista. Onneksi he jostain syystä viipyivät ja heidän tulonsa Tivg-järvelle jäi lopullisesti toteutumatta tilanteen pian muuttuessa kokonaan toisenlaiseksi.

Päivät kuluivat tukikohdassa aamusta iltaan kovan työn merkeissä. Miehet häärivät kuin muurahaiset. Kirveiden iskut kajahtelivat synkässä korvessa. Edessä ja sivustoilla paukkuivat tuliaseet, ja miinat sekä ansat räjähtelivät. Kaikilla oli yhteisenä päämääränä saada tukikohta talveksi hyvään kuntoon. Mieliä nousi jatkuvasti. Tähän vaikutti kova työ, saunominen, menestyksellinen partiotoimintamme ja lyhyet vuorolomat.

Goran kylää, jossa raivosivat kiivaat taistelut vuoden 1941 lopulla

S.A.-kuva

Marraskuun puoliväli toi yllättäen pirstystä korpitukikohtaamme. Lounaasta alkoi kuulua kovaa tykistö-tulta. Taistelun aiheuttama kova kumu kuului päivä päivältä yhä selvemmin ja lähenei jatkuvasti meitä. Kuunneltiin ja kyseltiin, mistä moinen melu, ja pian asia valkeni. Saksalaiset hyökkäsivät Tihvinässä. Meikäläisistä jo moni varmaan näki mielessään saksalaisten ilmestyvän asemiemme eteen, sillä pitihän täällä jossain saada heihin yhteys. Ne ajatukset jäivät kuitenkin vain toivekuviksi, sillä pian alkoivat taistelun äänet häipyä takaisin sinne, mistä olivat tulleetkin.

Vihollisen toiminta rajoittui marraskuun aikana ja vielä joulukuun alussakin kahakointiin etulinjassa, krh- ja tykistötulella häirintään sekä jatkuvaan partiointiin, joka alkoi joulukuun puolella selvästi tehostua. Vihollisen mielenkiinto kohdistui jatkuvasti huoltotiehemme. Sen varrella noin 3 km etulinjan takana oli ikivanha kaatunut kuusi, jonka juurakko oli kuin jättiläismustekala monine lonkeroineen. Tämän juuran vihollinen otti vakituisesti väijytyspaikakseen, josta käsin sen onnistui tuhota pari hevostamme ja saada ainakin yksi ajomiehemme vangiksi. Sama paikka oli koitua eräänä marraskuun yönä myös pataljoonan komentajan ja hänen adjutantinsa tuhoski, mutta rykmentin komentajan ystävällisestä pyynnöstä he jäivät yöksi Minovaan ja pelastuivat. Vihollispartio oli samana yönä, jolloin pataljoonan komentajan piti ajaa tukikohtaan, väijynyt juurakon takana. Perusteellinen miinoitus karkoitti lopulta viholliset tämän heille niin mieluisaksi käyneen kuusen lähetytyiltä. Vihollisen aiheuttamat tappiot olivat meille koko puolustusvaiheen aikana verrattain vähäiset.

Oma tiedustelu-, tuhoamis- ja hävitystoimintamme oli sensijaan varsin menestyksellistä. Sotapäiväkirjan mukaan, johon tarkoin merkittiin kaikki tapahtumat, vihollisen tappiot olivat lokakuun lopulta joulukuun alkupuolelle 12 upseeria, 410 miestä, 42 hevosta, 3 kenttäkeittiötä sekä sotasaaliina kymmeniä konetuliaseita. Tällainen partiotoiminta vaati miehiltä rohkeutta, sitkeyttä ja erikoisen hyvää henkeä. Johtajilla piti olla neuvokkuutta ja harkintakykyä, jotta vältyttiin turhilta tappioilta, sillä vahvuuksien ollessa pienet tap-

S.A.-kuva

Hakattua metsäaukeaa I/JR 9:n asemien edessä Syvärillä

pioihin ei ollut varaa — joskin niitä aiheettomasti oli kaikissa olosuhteissa vältettävä, mikäli johtaja aikoi nauttia miestensä luottamusta. Partiointiin käytettiin pääasiassa Keinosen komppaniaa ja Jääkärijoukkuetta.

Joulukuun alkupuolella alkoi vihollinen toimia entistä aktiivisemmin. Eräänä yönä vihollispartio pääsi keskelle tukikohtaamme ja suoritti tarkastuksen saunamme ympäristössä. Oli näet mahdollonta varmistaa kaikkia suuntia käytettävissä olevilla voimilla. Mutta jotain muutakin oli vihollisen puolella tapahtunut. Kun eräs partio palasi retkeltään, oli sillä tappioita ja se oli kuin siiville lyötynä. Vihollisen joutuessa partiomme tuliylläkköön se ei enää jäänytkään lannistuneena odottamaan tuhoutumistaan, kuten tavallisesti, vaan avasi tulen partiotamme vastaan salamannopeasti ja antoi takaisin niin, että korvat soivat. Oli ilmeistä, että uusia hyvin koulutettuja joukkoja oli tuotu vastaamme. Käsityksemme osoittautui oikeaksi, kun pian saimme kaksi vankia. Hyvin puettuja ja koulutettuja siperialaisia joukkoja oli tuotu rintamalle ja ilmeisesti täydennetty vastassamme oleva 114.D. Meidän ei tarvinnutkaan kauan odottaa, ennen kuin saimme tutustua uusiin tulokkaisiin.

I/JR 9:n tukikohta Tivg-järvellä muodostui viholliselle erittäin kiusalliseksi. Se oli liian lähellä heidän huoltotietään, ja sen aiheuttamat tappiot olivat viholliselle suhteettoman suuret. Lisäksi se aiheutti ainaista epävarmuutta liikenteelle. Siksi vihollinen päätti pyyhkäistä pois tämän kiusallisen "kylkimyyriäisen", valla-ta saman tien Goran maaston sekä ehkäpä edetä aina Baranin tielle saakka.

Tapahtumien vyöry alkoi 13.12., jolloin havaittiin vihollisen pesiytyneen tukikohdasta noin 1 km kaakkoon kukkulalle 178,4. Samaan aikaan todettiin vihollisen vilkasta liikehtimistä tukikohdastamme suoraan vasemmalla metsälinjoilla. Etulinjan komppanioita vastaan alkoi tavallista voimakkaampi painostus, jota säesti voimistunut tykistö- ja krh.tuli. Yöllä 13/14.12. soluttautui komppanian vahvuinen vihollis-

osasto jätse Tivg-järven pohjoisrannalle, mutta tuhoutui suurimmaksi osaksi rannalla olevaan miina- ja ansakenttään.

Vihollisen pesiytymistä kukkulalle 178,4 ei sallittu, vaan Keinosen komppania sai 14.12. aamulla karkoittaa vihollisen ja ottaa ko. maaston haltuunsa. Nyt oli kuitenkin isketty arkaan paikkaan, sillä vihollinen valtasi jo iltapäivällä kukkulamaaston takaisin ja aloitti etenemisen pitkin metsiä pohjoiseen. Keinosen tehtäväksi tuli pysyä vihollisen kintereillä ja estää sen eteneminen. Tiedustelua tehostettiin sivustoille ja huoltotie varmistettiin ajomiesten voimin. JSp. ja sen yhteydessä olevat huollon osat pantiin hälytysvalmiuteen. Alkoi jännittävä tilanteen seuraaminen, josta divisioona pidettiin jatkuvasti ajan tasalla.

Jo aamuyöstä 15.12. alkoi vihollisen painostus Keinosta vastaan, jonka oli viivytystä käyden hiljalleen vetäydyttävä tukikohdan suuntaan. Heti päivän valjettua totesi vasemmalle lähetetty tiedusteluosastomme vihollisen etenevän pitkin metsiä kohti Goran kylää. Osastomme iskivät lujasti, yrittäen estää vihollisen etenemisen, mutta voimamme olivat liian vähäiset. Pian katkesi puhelinyhteys ja huoltotietä varmistanut talousaliupseeri ilmoitti, että tie on vihollisen hallussa. Saavutettuaan huoltotiemme vihollinen alkoi edetä päävoimin kohti Goran kylää ja osillaan suoraan selustamme. Ajomiesosasto piti kuitenkin tässä suunnassa loistavasti pintansa ja pelkällä kivääritulella aiheutti kymmenien miesten tappiot viholliselle.

Nyt olikin rintamia tarpeeksi. Tukikohdan läntinen puoli oli vielä toistaiseksi vapaa, mutta kuinka kauan, se oli arvoitus. Olihan sillä suunnalla 5 km miehitämätöntä korpea, joten sieltäkin saattoi vihollinen tulla millä hetkellä hyvänsä. Miehet olivat tietoisia

tilanteen vakavuudesta, eikä sitä ole syytä yleensä salatakaan tämänkaltaisissa tilanteissa. Totuuden ilmaiseminen lisää aina luottamusta.

Puolenpäivän tienoilla oli vihollisella hallussaan jo hevostie, jota pitkin tapahtui joukkojen kuljetus hevosajoneuvoilla suoraan selustamme. Tilanteen kehitys antoi aiheen sen perusteelliseen arvosteluun. Vihollisella täytyi olla jo selustassamme moninkertainen ylivoima. Kun omia joukkoja ei ollut kuin nimeksi huoltotiemme lähetyksillä, vihollinen saattoi edetä Gorasta aina Baraniin saakka. Ottaen huomioon vihollisen todennäköisen ylivoiman ja nopean kaivautumiskyvyn maahan, sen lyöminen ei niillä voimilla, jotka olivat käytettävissä Baranin suunnalla, ollut todennäköistä. Tukikohtamme tilanne kävi hetki hetkeltä vaikeammaksi. Ammukset olivat jo melkein loppussa, ja muonaa ei myöskään enää saatu takaa. Kaikkein vaikein oli kuitenkin haavoittuneiden tila, sillä lääkäri ja JSp. olivat takana ja vihollinen välissämme. Oli ilmeistä, että viimeistään 16.12. aamulla vihollinen aloittaa itse tukikohdan valtauksen saartamalla sen ensin joka puolelta. Pataljoonan komentajan mielestä ei ollut aihetta jäädä taistelemaan tänne kauas eteenyönnettyyn kiilaan kaiken menetyksen uhalla, vaan pelastaa yön aikana kaikki mitä pelastettavissa oli. Saatuaan 15.12. iltapäivällä vielä radioyhteyden divisioonaan komentaja ilmoitti tilanteen ja pyysi samalla lupaa irtaantua, jos tilanne ei helpotu. Divisioonan esikuntapäällikkö vastasi, että pataljoonan tuli toimia oman harkintansa mukaan. Vastatoimenpiteitä luvattiin JR 30:n taholta.

Tilanne ei parantunut, vaan illan pimetessä se vain paheni. Keinosen oli vetäydyttävä tukikohtaan, ja I.K:n päällikkö ilmoitti, että komppania saa tulta suoraan asemiansa takaa. Näytti siltä, että vihollinen oli työntynyt komentopaikan ja etulinjan väliin. Nyt alettiin toteuttaa päätöstä irtaantumisesta. Kuten tavallista, taistelutoiminta alkoi illan pimetessä laimentua. Oli ilmeistä, että vihollinen vetäytyi taemmaksi levätäksään yön.

15.12. klo 22 mennessä pataljoona oli irtaantunut ja ryhmittynyt etenemistä varten huoltotielle. Kärkenä toimi PPK, sen perässä komentoporras, esikuntakomppania ja kaikki ajoneuvot sekä jälkivarmistuksena I.K. Samalla ohjattiin 2. komppania asemistaan suoraan Vaskusjärvelle JR 30:n yhteyteen.

Eteneminen oli äärimmäisen hidasta, sillä suurin osa hevosista oli vielä kärryvetoisina. Puolenyön maissa kohtasi Keinonen Kusrajärvien maastossa vi-

hollisen. Kuten olimme jo aavistaneet, sen lyöminen ja tien avaaminen oli ilman vähäisintäkään raskasta tulta mahdottomuus. Niinpä pataljoona kääntyikin tieltä länteen, ylitti Kusrajärven jään ja kiersi näin vihollisen asemat. Matkaa oli nyt Baranin tielle lähes 10 km, mutta tämä taival oli vaikeimpia kaikista marssiteistä koko Jatkosodan ajalta. Lunta oli 50—60 cm. Ja vaikka maasto olikin verrattain tasaista, niin kaikkialla oli suuria kaatuneita puita ristissä ja rastissa muodostaen mitä tehokkaimman murren. Matka kesti vuorokauden, mutta se ei ollut ihme, sillä melkein joka mies tarvittiin kirvein ja sahoin raivaamaan tietä, ennenkuin 80 kärryvetoista hevosta pääsi suon suuren murren läpi.

Kun tätä korpivaellusta väsyneinä ja masentuneina metri metriltä taaperrettiin, niin moni opetus johtui mieleen. Kuinka tarpeellinen olisi ollutkaan varahuoltotie ja varapuhelinyhteys. Nyt sammui radio jo 15.12. iltapäivällä, ja sen jälkeen olimme vailla mitään yhteyksiä ylempään johtoon.

Päästyään 16.12. illalla Baraniin, komentaja otti JR 30:sta yhteyden 7.D:n komentajaan, eversti Svenssoniin, joka totesi, että jälleennäkemisen ilo on erittäin suuri. Kun 16.12. Tivg-järvelle suunnatun I/JR 30:n vastahyökkäys ei onnistunut alkuunkaan ja mitään yhteyttä ei ollut koko 16. päivän aikana I/JR 9:ään, niin oli luonnollista, että tämän pataljoonan suhteen oltiin divisioonassa huolestuneita. Venäläisten radio ilmoitti suomenkielisessä lähetyksessään 16.12. illalla, että Aunuksen kannaksella Baranin suunnalla on I/JR 9 tuhottu viimeiseen mieheen. Totuus oli kuitenkin se, että pataljoonalta ei jäänyt minkäänlaisia varusteita, välineitä eikä aseita mottimaastoon, vaan kaikki tuotiin tarkoin pois. Mitä siis I/JR 9:n tuhoamisyritykseen tuli, se oli viholliselle täydellinen vesi-perä.

Edellä kuvatut taistelut olivat pelinavaus Goran neliviikkoisille erittäin raskaille hyökkäystaisteluille. Ennenkuin Goraan päässyt vihollinen saatiin tuhottua, tarvittiin taisteluun 6 meikäläistä pataljoonaa ja niiden tueksi 42.000 tykin ja krh:n kranaattia.

I/JR 9:lle oli Tivg-järven mottivaihe ja motista paluu sekä aineellisesti että henkisesti erittäin raskas. Se antoi kuitenkin erään hyvän ja arvokkaan opetuksen: Luottamus johtajien ja johdettavien välillä lujittui, sillä tajuttiin, että vain oikein johdettuna voidaan selvittää vaikeistakin tilanteista. Tätä luottamusta tarvittiin vielä myöhemminkin, sillä Tivg-järven motti ei jäänyt viimeiseksi.

KUN OLI RUOKAPULA

SOTA-AIKANA VUONNA -43, jolloin oli suuri ruokapula, lähetti eräs suuren talon tytär Keski-Suomesta tuttavalleen pienen palan sianlihaa ja merkitsi lähetykskorttiin paketin sisältävän "kirjan". Kun sitten postivirkailija toi paketin, josta paperi oli hiukan rikkoutunut ja sikavainaan ulsteri paistoi reiästä, hän huomautti: "Näyttääpä olevan kirja ja oikein siannahkaksissa."

TIUKAT PAIKAT

KAKSI rintamakaveria jutteli levossa ollessaan etulinjan tiukoista oloista.

— Meillä ne olivat niin tiukat paikat, ettei tahtonut sekaan sopia, kun rautaromua tuli niin vietävästi, jutteli Lipponen.

— Niinpä tuntuvat olleen, sanoi Kakkonen, mutta meillä se vasta ahdasta oli, kun oltiin niin pienessä korsussa, ettei siellä pystynyt syömäänkään muuta kuin lettuja.

1. osa

S. A. Kuna

Kiiminginjoen ylitys-
puuhia.

Jääkärit saksalaisia vastaan Ranuan tiellä

OLAVI VENESOJA

SENJÄLKEEN kun JR 4 oli vaihtanut väsyneen Jääkäripataljoonamme (JP 3:n) Vuosalmella rintamasta 20.7.44 kello 13.30, yksikkömme siirtyi Antrean, Jääsken ja Kuurmanpohjan kautta Lokkarilan kylään.

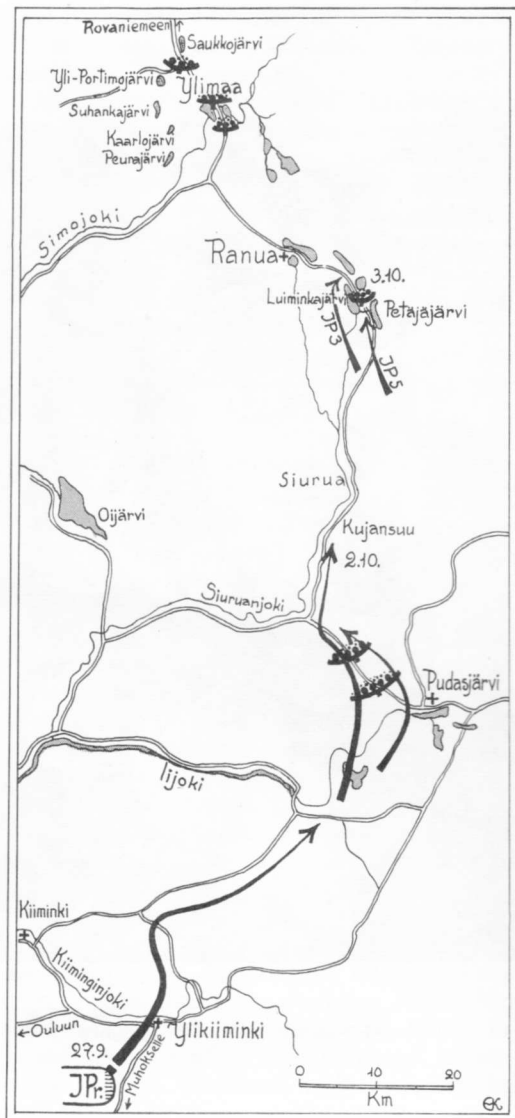
Paitsi lepoa tiesivät seuraavat päivät ja osin yötkin ankaraa koulutusta, jonka tarpeellisuus oli tullut selvästi näkyviin Vuosalmen päivinä. Pitkät pyörämarssit mm. Immolanjärven ympäri, yöharjoitukset ja yhteistoimintaharjoitukset panssarien kesken (30.7.) seurasivat tiukassa tahdissa. Tästä pitivät huolen pataljoonan komentaja, everstiluutnantti J. Hynninen, kenraalimajuri Lagus, joka suoritti pataljoonassa koulutustarkastuksen 15.8. (edellisen yön 80 km:n pyörämarssin jälkeen) ja eversti Nordgren, joka otti Jääkäriprikaatin johtoonsa 17.8.

Pari Vuosalmella "nostelemaan" lähtenyttä jääkäriä palautettiin takaisin yksikkönsä. He saivat hyvin ansaitsemansa ojennuksen sekä johtajiltaan että jouk-

kuetovereiltaan. Toinen sai sitä erikoisesti samassa joukkueessa palvelevalta veljeltään, joka oli kokonaan "toista maata".

Koulutusvaihe kesti 28.8. saakka, jolloin suoritimme marssin Pullilan kylään, Vapaussodan kuuluisaan taistelumaastoon, kenttävarustustöihin. Lapiot heiluvat ankarasti, ja hieman pirstystä saatiin myös vihollisen tykistön toimesta, joka ajoittain ampui melko kiivaasti.

3.9. kello 21 kutsuttiin yksikön päälliköt komentajan puhutteluun, jossa saatiin käsky suorittaa yön aikana tarvittavat toimenpiteet mahdollista siirtoa varten. Kello 00.10 pidettiin joukkueenjohtajien, komppanian vääpelin ja asealiupseerin läsnäollessa puhuttelu, jossa herätyksen toimeenpaneminen määrättiin tapahtuvaksi kello 3. Sen jälkeen tuli suorittaa välittömästi työvälineiden luovutus ja kello 4 telttojen purkaminen sekä kaluston kuormaus.

Jääkäriprikaatin etene-
minen Muhoksesta Ra-
nualle 27.9. – 3.10.1944

Tilanne oli melkoisen salaperäinen, sillä tulevasta tehtävästämme ja seuraavasta olinpaikastamme ei tiedetty mitään. Mutta kello 5.30 laukaistiin sellainen "pommi", että se sai unenpöppörössä touhuilevien jääkäreiden silmät rävähtämään selkosen selälleen. Pataljoonan lähetti kiidätti kenraalimajuri Laguksen allekirjoittaman paperin, jossa tiedoitettiin aselevon Neuvostoliiton kanssa astuvan voimaan aamulla kello 7. Komppania otti sen vastaan tyyneästi ja rauhallisesti. Välittömästi tämän jälkeen pataljoona suoritti pyörämarssin Pullilasta Antrean, jossa majoituttiin teltoihin.

6.9. komppaniamme siirtyi sisämajoitukseen Antrean koillispuolelle Koljolaan, jossa vastapalvelukseksi hyvästä majoituksesta suoritimme 17.9. saakka viljankorjuutöitä. Mieliä alkoivat painaa ankarat rauhanehdot, joista oli tullut tietoja. Oli alueluovutuksia ja suuria sotakorvauksia ja lisäksi tulisi internoida

maassa 15.9. jälkeen olevat saksalaiset joukot. Tuummimme, että tuskinpa sentään meidän pataljoonamme enää tähän joutuisi, olimmehan pitkän sodan aikana vuodattaneet verta riittämiin. Samoin lienee ajateltu monessa muussakin yksikössä. Eiköhän pian jo päästä mallaamaan siviilivaatteita päälle, jos jostakin onnistuu sellaiset saamaan.

Toiveisiin tuli pahoja "muttia", kun 18.9. kello 15 saatiin käsky valmistautua marssia varten Antrean asemalle, jossa tapahtuu kuormaus junaan. Matkan päätepisteenä oli Oulu, joka selvitti jokaiselle pikaisen kotiuttamisen mahdottomuuden.

Eräs jääkäri hermostui tästä niin, että "riu'ulla" ollessaan raplaili pistooliaan niin varomattomasti, että se laukesi ja luoti osui vasempaan kämmeneen. Lääkintämies satoi haavan, mutta kun merkit olivat pahat vahingon aitoudesta, niin hän sai luvan seurata mukana ilman "prenikan" jakoa. Hermostumisen oireita esiintyi toisissakin, mutta sen ilmenemismuodot olivat toista laatua. Ilmeisesti ylemmissäkin portaissa hieman hermoiltiin tai ainakin tunnettiin raskaana tilanteen vakavuus. Niinpä komppanialle oli luettava "matkaväiksi" kenraalimajuri Laguksen tiukkasanainen päiväkäsky, jossa kiitoksen ohella oli vakavia sanoja sotilaan velvollisuuksista ja niiden tinkimättömästä täyttämisestä. Päiväkäsky sisälsi luettelon eräissä joukoissa kenttäoikeuden päätöksellä langetetuista kuolemantuomioista velvollisuuksien törkeän laiminlyönnin seurauksena. Tämä oli vakavaa puhetta, joka palautti "uskossaan" mahdollisesti horjuvat takaisin "maan pinnalle".

Kello 6.45 nykäisi juna (196 miestä) liikkeelle ja suuntasi kulkunsa Elisenvaaraan päin. Kuopiossa oltiin aamuyöstä (20.9.) kello 4.10 ja puolen tunnin pysähdyksen jälkeen matka jatkui Iisalmen ja Ylivieskan kautta Ouluun, jonne saavuttiin 21.9. kello 5.40. Majoituttiin saksalaisilta tyhjäksi jääneisiin parakeihin. Sieltä JP 3 siirtyi 24.9. kello 8.20 Oulujoen kaakkoispuoleiseen maastoon.

Kaikki Pohjanlahden ja Oulujärven välillä olevat joukot (Vahv.15.Pr., Osasto Pennanen ja Ps.D, johon edelleen kuului myös Jääkäriprikaati) Ylipäällikkö oli 19.9. alistanut kenraalimajuri R. Laguksen johtoon tehtävänä ryhtyä Oulujoen linjalta hyökkäämään päävoimin pitkin Pohjanlahden rannikkoa pohjoiseen sekä Ps.D:n voimin Pudasjärven suuntaan liittyäkseen sotatoimiin pohjois-Suomessa olevien saksalaisten voimien internoimiseksi.

Tilanne jännittyi tähän aikaan Ouluun saapumisemme jälkeen huomattavasti, sillä saksalaisten tiedettiin olevan asemassa n. 20 km:n päässä "piiput" meihin päin. Mutta vasta 27.9. kello 12 tuli tietoomme sellaista, joka sai jääkäreiden mielenkiinnon täysin heräämään. Suoritettiin hälytys, ja yksikön päälliköt kutsuttiin pataljoonan komentajan puhutteluun. Kokeneen komentajan olemuksesta oli heti havaittavissa, että nyt on tosi edessä. Seuranneessa käskynjaossa saatiin kaiken muun lisäksi kuulla, että sota saksalaisia vastaan alkaa heidän internoimistaan varten, ja liikkeellelähtö tapahtuu kello 12.45 kärjessä pataljoonamme 1.K. Kaikki paikalla olevat käsittivät, että komentajan käsky oli näissä oloissa sama kuin laki ja yksikön päälliköt kiiruhtivat suorittamaan tilanteen vaatimat toimenpiteet.

Ei ole vaikeaa palauttaa mieliin sitä tunnelmaa, joka komppaniassa liikkeellelähdön aikoihin vallitsi.

Suurimmatkin "huumorimiehet" olivat vaiti, sillä tilanne oli moneltakin kantilta ajatellen varsin synkkä. Ystävät olivat muuttuneet vihollisiksi ja viholliset ystäviksi. Uusi vihollinen tiedettiin hyvin varustautuneeksi ja lujaksi vastustajaksi, jonka kimppuun ei olisi helppo hyökätä Lapin vaikeissa oloissa. Sotilaalla oli mahdollisuus ajatella ristiriitoja herättävistä asioista mielensä mukaan, mutta vain saamiensa tehtävien tunnollisella täyttämällä olivat näissä oloissa menestymisen edellytykset. Nyt oli varmaa, ettei mitään "takaportteja" enää ollut tilanteen selvittämiseksi muuten kuin taistelujen kautta.

Hyppäys pyörien selkään tapahtui käsketyllä kello 12.45 niinkuin eilisessä harjoituksessa, jonka aiheena oli ollut pp-kärjen toiminta. Jääkäririkoon eteneminen kohti Pudasjärveä alkoi.

Päästäksemme nopeammin käsiksi itse pääaiheeseemme, 1.K/JP 3:n taisteluihin Ranualla ja Yli-Portimojärvellä, mainitsen vain lyhyesti ensimmäistä taistelua edeltäneet tapahtumat:

Kello 18.10 (27.9.) komppaniamme kärki saapui Ylikiimingin kirkolle, jossa räjäytetyn sillan jäännöksiä pitkin jääkärit kiiruhtivat aikaa hukkaamatta joen yli. Huolto sai jäädä selvittelemään omia pulmiaan.

Kello 22 oli edessämme vuolas Kiiminginjoki, jonka yli ei enää päästy ilman polkusiltaa. Sillan teko pilkkosen pimeässä oli varsin vaikeaa ja hidasta, mutta kello 5 (28.9) se oli saatu sellaiseen kuntoon, että kärkeen siirtynyt 2.K voi aloittaa ylimenon. Moottoripyörät, joita oli mm. kaikilla yksikön päälliköillä, kuljetettiin valmistetuilla lautoilla joen yli. Kello 8 oli myös 1.K päässyt yli joen, mutta pataljoonan muitten osien ylitystä oli vielä odotettava, niin että etenemistä jatkettiin kello 9.30. Tuntia myöhemmin saavutettiin tie Oulu—Pudasjärvi.

Tilanteeseen alkoi nyt tulla "kuumuutta" lisää, sillä aavisteltiin, että pitkään ei enää eteneminen voisi

jatkua ilman kosketusta viholliseen. Kello 11.50 tapahtuikin 16 km Pudasjärven tietä edettyä odotettu "pelinavaus". 2.K oli kärjessä, kun ensimmäiset laukaukset kajahtivat aseistamme. Syntyi hieman "lakoillemista" tienpuoleen ja jäätin odottamaan, mitä tuleman pitää. Vihollinen ei kuitenkaan tässä vaiheessa ryhtynyt vakavampaan vastarintaan. Nähdessään, että meidän puolelta oli tosi kysymyksessä, se vetäytyi alta pois, ja jonkun ajan kuluttua etenemistä voitiin jatkaa.

Kello 15 saavuttiin Kallojan tienhaaran maastoon, jossa yksikköemme ensimmäisen kerran lähdön jälkeen sai hieman levähtää. Seuraava päivä 29.9. ja yö sujuivat komppaniamme osalta varmistustehtävissä. 30.9 kello 7 annettiin käsky valmistautua lähtemään jälleen liikkeelle. Lähtö tapahtui kello 9.30 tavoitteena Iijoki. Mitä pitemmälle matka jatkui, sitä suuremmiksi kasvoivat vaikeudet vihollisen suorittamien räjäytysten vuoksi. Kaikki sillat, rummut ja osin maantietkin olivat hävinneet olemattomiin. Niinpä leveän Iijoen ylitys tapahtui sillan puuttuessa muutamilla veneillä, ja vei näin ollen runsaasti aikaa.

1.10. kello 14.30 olivat yksiköt jälleen siinä määrin koossa, että etenemistä voitiin jatkaa. Nyt muodostettiin myös Taisteluosasto Hynninen (JP 2, JP 3 ja panssarikomppania), joka sai käskyn edetä Ps.D:n etujoukkona tavoitteena Ranua.

Tunnin kuluttua oltiin jälleen vakavan esteen edessä, sillä Siuruanjoen yli johtava silta oli räjäytetty. Polkusillan teko oli pantava jälleen käyntiin ja työ saatiin pimeästä ja sateesta huolimatta päätökseen, niin että kello 21.30 pataljoona saattoi jatkaa etenemistä seuraavaan tavoitteeseen Kujansuun maastoon. Vaatteet liko märkinä, sateen yhä valuessa synkältä taivaalta, saavutettiin tavoite kello 1.30 (2.10) ilman, että vihollisesta olisi nähty muuta kuin hävityksen jäljet. Seuraavan parin tunnin aikana kuivatel-

Siuruanjoen silta Yli-lissä räjäytettynä

S.A. kuva

Vetäkää jalkaanne maastoon mensesä kestävä, varmat NOKIA-saappaat sekä kevyt ja aina joustava VILLE-asu. Niissä tarvotte kuivana monen monta vuotta. Malli Tukki — luja maasto- ja metsästyssaapas.

**varmoin
askelin
maastoon**

Suomen Kumitehdas Osakeyhtiö

tiin vaatteita lukuisilla nuotioilla ja kaiveltiin hana-kasti leipälaukun pohjia, sillä seuraavaan tavoitteeseen ei ollut näissä olosuhteissa mikään väheksyttävä matka, sitä kertyi kartan mukaan noin 30 km. Kuuden tunnin yhtämittaisen etenemisen jälkeen varsin väsynyt joukko saapui määräpaikkaansa Petäjajärven maastoon ja voi hieman levähtää rasittavan matkan jälkeen.

Tähän saakka oli vielä välttytty suuremmalta verenvuodatukselta, sillä perusteelliset hävitykset olivat hidastaneet etenemistämme ja viholliselle oli jäänyt riittävästi aikaa vetäytymiseen. Nyt oli kuitenkin vauhtimme käynyt heille liian kiivaaksi ja oli lähestymässä hetki, jolloin hyökkäyssuunnallamme olisivat ratkaisutaistelut edessä.

Vihollinen oli asettunut puolustukseen Petäjäsalmen pohjoisrannalle ja aloitti tulitaistelun. Everstiluutnantti Hynninen antoi hänelle alistetulle JP 5:lle tehtäväksi hyökätä tien suunnassa ja JP 3 asetettiin saarostamaan Luiminkajärven länsipuolitse. Kun 3.10. aamulla asetettiin vielä JP 4 saarostusvoimien avuksi ja JP 5 jatkoi panssarien tukemana sisukkaasti rintamahyökkäystään, saksalaiset irroittautuivat. JP 3 menetti tässä taistelussa 35 miestä kaatuneina ja haavoittuneina.

Kun JP 3 oli tämän taistelun aikana saavuttanut saarostusretkellään saksalaisten selustassa Ranuan maantien, niin parinsadan metrin päässä olevasta tienmutkasta porhalsi yksinäinen moottoripyörä täyttä vauhtia näköpiiriin. Muutamia jännittäviä hetkiä ja konepistoolit suuntautuivat tulijaa kohti. Pyörä hiljensi heti nopeutta. Otin hämmästyneeltä mieheltä pis-

toolin ja karttalaukun pois sekä kehoitin työntämään moottoripyörän tiensivuun. Nopea silmäys karttalaukun sisältöön osoitti sen sisältävän mm. kartan, johon oli merkitty viivytysasemat "aikatauluineen" kauas pohjoiseen. Ymmärsimme, että "saaliimme" voi olla varsin arvokas, ja sen säilyttämisestä annettiin komentoryhmän johtajalle tiukat ohjeet. Tämä olikin tarpeen, sillä myös tuo saksalaisen Vuor.Tyk.R 82:n lähetti tuntui olevan kovasti hermostunut menetyksensä johdosta ja yritti myöhemmin saada karttalaukun haltuunsa sillä tekosyyllä, että hän ottaisi pois sieltä henkilökohtaista omaisuuttaan. Karttalaukku tarkastettiin, mutta sen sisältä ei löydetty mitään yksityisomaisuuteen viittaavaa. Karttalaukku, jonka myöhemmin luovutin osaston komentajalle, everstiluutnantti Hynninelle, osoittautui arvokkaammaksi kuin osasimme odottaakaan.

Sen mukaan saksalaiset aikoivat seuraavan kerran viivyttää vakavammin vasta Ylimaan järvikapeikossa, joka on 20 km:n päässä Ranualta pohjoiseen ja joka tarjosi luonnonesteeseen nojautuvan mahdollisuuden tehokkaasti puolustaa päätien suuntaan. Tämän arvokkaan tiedon perusteella kenraali Lagus antoi jo 4.10. käskyn JPr:lle, että sen oli Ylimaan kapeikon haltuunottamiseksi koukattava vasemmalta Peurajärvi—Yli-Portimojärvi—Saukkojärvi suunnassa noin pataljoonan voimin. Lähetin vangiksi joutuminen aiheutti saksalaisille tietysti huomattavaa hämminkiä.

Tämä sinänsä pieni tapahtuma osoittaa, miten suuri merkitys saattoi olla yhden ainoan lähetin menettämillä kartoilla ja papereilla taistelujen tulevaan kulkuun. (jatkuu)

Konekivääri Äänisen etelärannalla. Kertomuksen kirjoittaja Onni Repo oikealla kiikari kädessä

Taistelun tahinaa Äänisen eteläpäässä

ONNI P. REPO

HYISET, sateisen koleat syysmyrskyt rytistelivät vaah-topäisinä Äänisjärven etelärantaa armon vuonna 1941. Pilvet liitelivät kiivaasti etelään, joku valoisampi pilkahdus välähteli vain pilviriekaleiden väleistä vanhan taivaan muistona. Usein nousi miesten katse tämän vuoksi ylös, vaikka katsetta olisi joka hetki tarvittu alhaalla joka suuntaan. Tässäkin Äänisjärven ja suon välisellä metsäkannaksella puut heiluivat humisten ja ritisivät kummallisen enteellisesti, kun kanavan varresta majoitusteltan luota kannoimme valmisteltaviin aseimiimme lähes puolen kilometrin matkan vetistä, avointa suota nelimiehisenä ryhmänä raskasta saksalaista valmistetta olevaa konekivääriä.

Olimme 3./Lin.P 8:sta ja alistetut JR 9:n II pataljoonalle, jonka lohko oli ehkä itäisin Äänisjärven eteläpuolella. Osastomme miesvahvuus oli heikko eikä neljästä miehestä liikoja parivartioita järjestetty. Yksinäinen vartiomies konekiväärinsä takana sai hoitaa kaikki asiat aistinsa tarkkana pitäen.

Järveltä, edessä olevasta metsästä ja aavalta suolta saattoivat tulla taisteluhaluiset viholliset. Siinä koeltiin vartiovuoroaan tekevältä hermojen kireyttä, jos niitä vielä räökkääntyneellä ihmisellä oli. Mutta olihan jokaisella kotimaa, koti ja omaiset, ja sen takia meidän oli kestettävä viimeisiinkin voimiimme. Siinä syysmyrskyn rytinässä tuntui, niinkuin olisi ollut sata miestä hyökkäämässä yhtä vastaan ja oli tunne, että kuinkahan osaan toimia, etten tulisi vihollisen yllättämäksi. Yllätys olikin puolin ja toisin vaanimassa joka hetki. Onneksi ei aluksi kummempia taistelutilanteita vielä ollut, joten saatoimme valmistautua vastaisen

varalle. Hakkasimme metsään etemme myös murron, että edes vähän oli ampuma-aukkoa edessämme.

Taisteluhaudan sijasta teimme hirsivarustuksen rannalla uiskentelevista tukeista, koska pohjaveden takia ei voitu maahan kaivautua. Täten saimmekin vihdoinkin niissä oloissa puolustusasemamme jonkinlaiseen kuntoon. Telttakin oli jo saatu pystytetyksi rantakaistallemme muutaman kymmenen metrin päähän asemiemme taakse, jotta hädän tullen olisimme kaikki yhdessä toimintavalmiina.

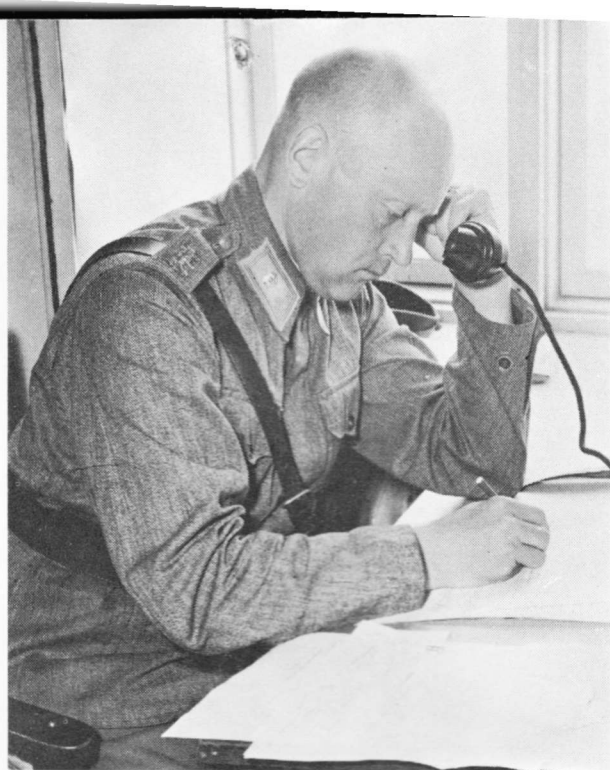
Eräänä pilvisenä päivänä asteli esimiehemme, isokokoinen majuri lähettinsä kanssa tarkastuskierrokselle asemillemme. Samalla hän tarkasti konekivääri-asemamme ja kokeili kiväärin toimintasektorin. Tunsimme suurta tyydytystä majuri Martti Santavuoren käynnistä luonamme.

Vuosi läheni pian loppuaan, ja joulukuusi oli ovella. Sain tuntemattomalle sotilaille nimelläni ja alikersantin arvolla lähetetyn joulupaketin Helsingistä Itä-Kaivopuisto 1:stä, josta kiitos vieläkin! Tunsin ilosta herkistyväni kun näin, kuinka rakkaasti meitä kotimaassa muistettiin.

Joulupäivänä nousi luutnantti Vuorensolan kaksitoistamiehinen hiihtopartio maihin asemiemme kohdalla tullessaan Äänisen takaiselta partioretkeltään. Sen enempää sotatoimia ei vielä ilmennyt. Naapurikin antoi viettää joulumme melko rauhassa muutamaa kranaattia ja luotisarjaa lukuunottamatta.

Vuosi 1942 oli vaihtunut eteemme. Liikehtimistä alkoi nyt lisääntyä vihollisen puolelta. Alkoi kuulua huhuja, että vastapuoli olisi varannut ehkä komppanian voimat eteemme ja aloimme tähän itsekin vähitellen uskoa, kun kahinaa, kolkutusta, puheen pulinaa ja tulitusta lisääntyi edessämme päivä päivältä. Alkoi näkyä myös outoja kasvoja etumaastossa vilkuilemassa milloin mistäkin lävestä

Uumoiltiin vihollisen mahdollisista hyökkäysaikaista lähiaikoina vastaamme. Yritimme olla mahdollisimman varuillamme. Saimme myös vähän miesvahvennusta avuksemme ja telttamme asukeiksi sekä vartiotoiminnan helpotukseksi. Suon takana oikealla sivustalla oli vihollinen yrittänyt tien suunnassa läpimurtoa onnistumatta siinä kuitenkaan. Niinpä sitten tam-

S.A.-kuva

II/JR 9:n komentaja, majuri Martti Santavuori

S.A.-kuva

JR 9:n eräs kk.korsu Syvärin itärintamalla

mikuun erään päivän aamu alkoi meidänkin kohdallamme hieman omituisissa merkeissä.

Nukuimme telttassamme täydessä unessa, kun luotisade alkoi tehdä telttamme kattoon reikiä ja vilkuttella niistä sisään valoa. Vihollisen kranaattiryöppy tuli myös heti perään, mutta osui enimmäkseen taemmaksi. Hyppäsin kuin kirppu puoliuunisena sieppaamaan teltanmastossa olevasta oksasta roikkuvan konepistoolini. Siinä hätäkässä tarttui liipaisin oksaan ja pitkä luotisarja iski tolpan juureen maahan. Se ei onneksi sattunut kuitenkaan kenenkään nukkuvan jal-

II/JR 9:n partio retkellä
Äänisen kanavalla Äänisen
eteläpäässä

S.A.-kuva

koihin. Mutta samalla sen rätinä herätti raskaampi-
unisetkin nukkujat pahoilta. Saatua konepistoolini
hyppäsin suin päin ensimmäisenä teltan luukusta ulos,
ja toiset painuivat perässäni. Juoksin syöksyen kone-
kiväärille, joka oli äärimmäisenä vasemmalla. Tiesin
korpraali Mansikan olevan siellä pikaisessa avun tar-
peessa, sillä konekivääri oli hyvin suojattava ollessaan
suurin aseturvamme.

Mansikka oli pitkillä sarjoilla urhoollisesti ampu-
nut niin, että konekiväärin piippu oli kuumuudesta
turvonnut ja punainen, kuin keitetty rapu. Kiväärin
toimintakyvytön piippu oli jumissa. Hätätila ja liian
pitkillä sarjoilla ampuminen oli aiheuttanut häiriön.
Asemien edusta oli jo täytynyt vihollisista.

Tykistöemme ampui sivusuunnasta muutamia kra-
naattisarjoja vihollisten joukkoon vähän taemmaksi.
Asemien edustaa yrittivät kaverit selvittää epätoivon
vimmalla kiväärein ja konepistoolein, mutta tämä ei
riittänyt. Konekivääri oli saatava toimimaan, jos mieli
saada läpimurto estetyksi.

Tässä tilanteessa olin enemmän kuin koskaan koko
sodan aikana pakotettu kiristämään sisuni äärimmil-
leen saadakseni äkkiä tulipunaisena jumiin kuumen-
tuneen konekiväärin piipun vaihdetuksi varapiippuun.
Vastuuntunteesta purin hammasta ja hikipisarot vain
tipahtelivat irroittaessani kiväärin piippua "varsinais-
esta" ja vaihtaessani toista tilalle, jotta pääsisin ki-
väärin kahvaan oikein tosi mielessä.

Synkkyys alkoi vähitellen valjeta silmiäni edestä,
kun pääsin lyhyin luotisarjoin korjaamaan uhkaavaa
tilannetta. Luodit vinkuivat ohi korvien ja rätsivät
puissa ja maassa, kuin tuonen viikatteen muistutusta
vihloen. Vieraskielinen, kovääninen hihkunta ja mon-
gerrus etumaastossa oli lähestynyt meitä jo melkein
toivottoman tilanteen partaalle. Mutta nyt oli toivoa.
Kestäisipä maltti! Kestäisipä pää kylmänä! Olisi on-
nistumisen tuuria vielä hetken pitää asemat, jotka
olimme saavuttaneet!

Sen tiesimme jokainen, ettei hirsivarustuksemme ta-
kana meillä miestungosta ollut. Siksi oli jokaisen kes-
kityttävä ankarimpaan hermokoetukseen kohdaltaan
vihollispainetta vastaan. Aseiden oli siis toimittava
hyvin. Vitkastelut eivät olisi tehneet terää yhdenkään
kohdalla. Kaikesta vaikeudesta huolimatta oli tärkein
konekiväärimme, jota vastapuoli eniten vainosi. Se
teki hyvällä tulituksellaan vihollisen kaikki yritykset
nyt turhiksi.

Niin taistelu ja tulitus lopulta taukosivat. Tappio-
semme saimme pieniä naarmuja, mutta Ykspihlajan
Kortesmaalta meni jalka samalla metsäkannaksella.
Sellaista oli sota, vähemmän iloa antavaa. Ihmiselä-
män suurinta uhkayritystä. Oli taisteltava tai jos et
vihollisen hyökätessä taistellut, kuolit tai jäit van-
giksi.

Maatamme ja vapauttamme, jotka isämme lakei-
neen ja uskontoineen ovat meille jättäneet, emme voi

...sanoo enemmän kuin sata sanaa

Nykyaikainen palvelumuotomme — Pohjolan asiakaskortti — helpottaa sekä vakuutus- että vahinkoasioiden hoitoa; se säästää Teidät aikaa vieviltä selvityksiltä asioidessanne esim:

- Pohjolan konttoreissa vakuutusta tai vahinkoa koskevassa asiassa
- autokorjaamossa vahinkoa selvittäessänne
- autoliikkeessä uutta ajoneuvoa ostaessanne.

Pohjola lähettää asiakaskortin kaikille liikenne- ja autovakuutusasiakkailleen

POHJOLAN ASIAKASKORTTI TEIDÄNKIN HYVÄKSENNE

VAKUUTUSOSAKEYHTIÖ
POHJOLA

taistelutta hyljätä, vaikka kylmä, nälkä ja väsymys meitä horjuttaisivat. Ne ovat osaltaan tähän katajaiseen kansaan kasvattaneet lujaa sisua pitääkseen voimamme kurissa viimeista piirtoa myöten. Maassamme on tästä johtuen osa miehiä, joitten sotaretkien luku ei ole päättynyt yhteen. Tämän kirjoittajakin on kaksi sotaa käynyt alusta loppuun ja suurin piirtein ehjin nahoin niin, että olen pystynyt sotien jälkeen saamaan perheen ja kodin avustuksia saamatta. Täten voin tässä vapaassa maassa tointani jatkaen lähteä vapain mielin vanhuuden taipaleelle.

Edellä kerrottujen taistelujen ajalta haluan vielä mainita jotain sotakavereistani, minkälaisia miehiä meillä oli. Eräs heistä oli lappeenrantalainen korp-raali Talka, joka ei jäänyt toimeettomaksi tilaisuuden vaatiessa. Edellä mainitun hirsivarustuksen takana yksin vartiassa ollessaan, toisten ollessa teltassa lepäämässä, hän näki edessä murroksen takana metsän laidassa tähystelevän venäläisen upseerin lähetteineen. Talkan aika oli silloin tullut. Hän teki rohkean päätöksen, otti konepistoolin kainaloonsa, nousi hirsivarustuksen yli ja alkoi edetä upseerin ja lähetin suuntaan. Hänen käveltyään miesten taakse, he joutuivat ymmälle, eivät kuitenkaan huutaneet apua. Mutta Talka ei ollut toimeton hetkeäkään. Hän nostatti kädet ylös ja konepistoolin piipulla osoitti upseerin ja lähetin kulkemaan hirsivarustusta kohti. Nyt ei enää hanttiinpano auttanut, sillä miehet tiesivät, että se olisi ollut heidän henkensä meno. Talka toi sormi liipaisimella upseerin ja lähetin telttansa luo. Toiset ihmettelivät, miten tämä oli ollut mahdollista, ja vielä ihmeellisintä, kun upseeri oli vastapuolen komppanian päällikkö. Talkalle ei lomaa ansiotta annettu.

TULI APUA

OLTIIN Viipurin itäpuolella Pienperolla. Sinne saatiin korsut pian valmiiksi ja tietysti myös "riuku", kuten tuo tärkeä nimi kuului.

Itähamärässä lenteli viholliskoneita puiden latvojen lähellä ja pudotti lentolehtisiä, missä vain miestä näkyi. Kuinka sattuikin, että riu'ulla istui juuri silloin Järvelän Kusti, ja hänenkin eteensä putosi lehtinen. Hän otti ja luki sen, ja me toiset heti kysyimme, mitä siihen on kirjoitettu?

— Tässä sanoo, että älkää te pienvallat taistelko suurempia vastaan, sillä me autamme teitä monella tavalla.

— Niin ainakin näkyi auttavan nytkin, kun sait tarpeellista paperia, jotta voit pyyhkäistä sillä toispuolta.

Tämä on tosi tapaus, Järvelä vaan on kuollut, mutta kavereita oli monta tätä nauramassa.

VOITA SOKEUTEEN

KERSANTTI Heikki L. kirjoitti kirjettä kotiinsa Etelä-Pohjanmaalle. Silloin korp-raali Matti N., joka oli kersantin siviilinaapuri sanoi:

— Kuule, Heikki, paa siihen preivihin, jotta ne kotuas soittaaas meille ja sanoosivat, ettei Masa näe enää kirioottaa, soon melekeen sokia, pikku paketilla voisi asia joinkin koriaantua, jos siellä olisi vähän voita!

KUN sotatoimet Venäjää vastaan päättyivät 1944, joukkomme joutuivat taistelemaan saksalaisia vastaan. Nämä vetäytyivät pohjoisia rajoja kohden aluksi vastaan panematta, mutta vähitellen vetäytyminen hidastui. Alkoi kehittyä taisteluja, joissa menetykset molemmiin puolin olivat toisinaan melkoiset. Ensimmäinen vakavampi yhteenotto tapahtui Kemissä, josta saksalaiset eivät vapaaehtoisesti halunneet luopua. Lujan vastarinnan takia oltiin tietysti epätietoisia siitä, mikä tarkoitus saksalaisilla oli. Aikoivatko he muodostaa sinne todella kiinteän rintaman vai mitä. Tätä selvittämään lähetettiin päämajan toimesta kaukopartio. Sen tuli edetä Akkunusjoen—Lehmikummun tielle, jota pitkin saksalaiset olivat vetäytyneet. Tämän jälkeen oli edettävä Kemijoen vartta ylöspäin Rovaniemen lähettyville.

Partioomme kuului 8 miestä, johtajana kylmäpäinen Mannerheim-ristin ritari, vänrikki P. L. M. Suo-

ranta. Radistina oli kersantti Lassila. Lähtö tapahtui 6.10. varhaisena aamuna autoilla Limingasta. Ajettiin ensin Viantien aseman seuduille, josta tie vei Viitalaan. Sieltä jatkettiin jonkin kilometrin päässä olevalle poroaidalle, josta alkoi varsinaisen taival ensimmäistä tavoitetta kohti. Reput tuntuivat tietysti aluksi varsin painavilta, olihan niissä kaiken muun varustuksen lisäksi vielä 2 viikon muona. Tuollaista reppua kantoi tottunut partiomies sentään joustavasti. Noin 2—3 päivän perästä oli jo huomattavasti vaittomampi liikuttaa raskasta reppua.

Ensimmäinen yöpymisemme tapahtui Kivalon vuoriston laidalla rakovalkealla. Seuraavana iltapäivänä 7.10. saavuttiin Kivaloiden korkeimmille paikoille, Alapenkoille. Täältä oli näköalaa etelään ja länteen kymmeniä kilometrejä, kirkkojakin näkyi 7—8. Kii'karilla oli hyvä seurata kaukana tapahtuvaa liikennettä, josta ilmoitettiin "kyynel"-radiolla. Illalla alkoi

OLLI KESTILÄ

VIIMEINEN PARTIO

1.OSA

Kemissä palaa 7—8.10.44

S.A.-kuva

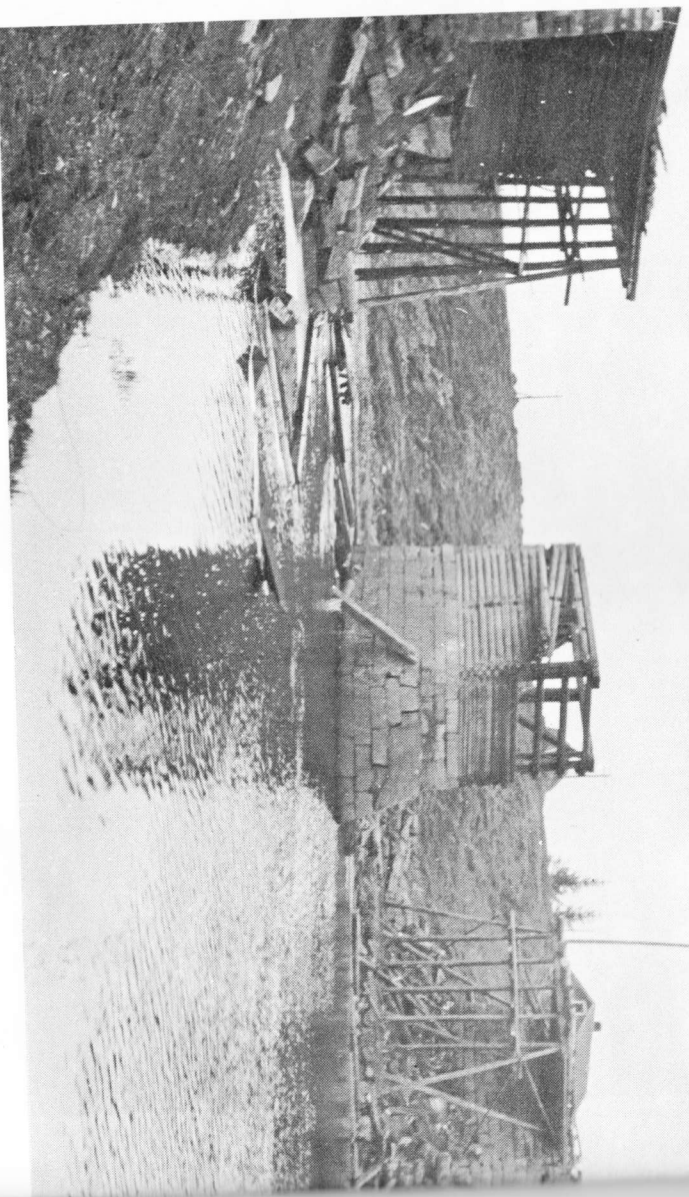

Vientien pysäkki saksalaisten lajittia

S. A. Lehto

Runkausjoen siltä saksalaisten räjäyttämänä

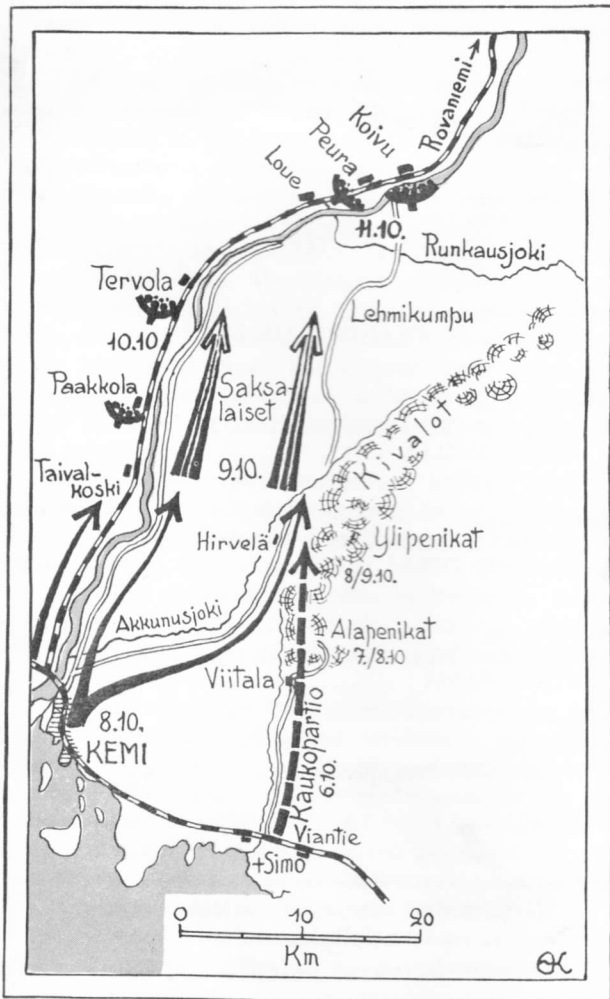
S. A. Lehto

Kemin suunnalta kuulua räjähdysä, ja myöhemmin saimme kuulla, että saksalaiset olivat siellä räjäytelleet ammusvarastojaan, joita eivät voineet ottaa vetäytyessään mukaansa.

Illan tultua lähdettiin taas kompassisuunnan mukaan liikkeelle, oli kaatosade ja aivan pimeää. Edetessämme jouduimme ylittämään suon, jossa kaiken lisäksi oli salaoja. Sellaista oli yöllä vaikea havaita, kun sen päällä oli ohut sammalkerros, ja nyt pimeässä putosivat etumaiset miehet siihen kainaloitaan myöten. Selvittiin siitä sentään, mutta useimmat olivat pahoin kastuneet ja sen vuoksi partion johtaja päätti, että heti kun kuivemmalla maalla löydetään sopiva paikka, yövytään ja kuivataan vaatteet nuotion ääressä. Vihdoin erään kankaan rinteeltä löytyikin kuivia pihkaisia juurakoita, joista pian saatiin nuotiot valmiiksi. Varusteet kuivattiin, aseet tarkastettiin ja pian olivat myös saikkapakit kuumenemassa. Siinä syödessämme partionjohtaja päätteli, ettei maantie, ensimmäinen tavoitteemme, enää voinut olla kaukana. Näin ollen hän piti viisaimpana viipyä tulien ääressä aamuun saakka ja aamuhämärissä edetä tavoitteeseen. Jaettiin vartiovuorot, ja partionjohtaja kävi vielä lähitiedustelussa yöpymispaikan lähetyvillä. Laavua ei suojaksi nyt laitettu, vaan jokainen kääriytyi telta-

Sotatoimet Kemijoen varressa 8–11.10.44

Laajoihin tutkimuksiin perustuva teos talvisodan tapahtumista itärintamalla

TALVI SODAN IHME

MATTI A. AARNIO

Eversti Matti A. Aarnio, Motti-Mattina tunnettu, esittää teoksessaan murtumattoman itärintaman ihmeen kahdella tasolla. Kirjoittaja käsittelee Neuvostoliiton suunnitelmia Laatokan ja Jäämeren välillä ja tuo samalla esille, kuinka perusteellinen mullistus Euroopanpuoleisen Neuvostoliiton joukko-osastoille niiden keskitykset olivat. Teoksen lopussa kuvaus yksilöityä Laatokan mottirintaman taisteluihin, joissa kirjoittaja komensi kuuluisaa JP 4:ää eli Hiipijää. 16/20 mk

GUMMERUS

kankaaseen, ja pian itsekukin näki unta ties mistä.

Tuntui siltä kuin olisi juuri vasta nukahtanut, kun vartiomies herätti ja ilmoitti, että kovaa kolinaa kuului aivan läheltä. Hetkessä oli jokainen valveilla eikä lähtöön tottuneita sisseejä tarvinnut enempää neuvoa. Pian oli partio pystyssä, reput selässä ja nuotio sammutettu. Aseet valmiina odotettiin johtajan käskyä. Hätäilemättä ja epäroimättä se tulikin:

— Vetäytykää seuraavan kummun taakse odottamaan. Lähden yhden miehen kanssa katsomaan, mikä siellä on näin aikaisin liikkeellä.

Niin tehtiin ja vänrikki Suoranta lähti. Kului tunti, kului toinen eikä miehiä kuulunut takaisin. Vihdoin kuitenkin Suoranta saapui yksin jätettyään seuralaisensa vartioon. Hän kertoi, että maantie oli noin 300 metrin päässä meidän yöpymispaikastamme. Pieni kumpu, jonka rinteessä olimme olleet, oli suojannut nuotion loimun näkymistä maantielle.

Karttaa tutkimalla päästiin sitten selville, että tavoitteemme oli noin 2 km lännempänä oleva kylä. Päätettiin kuitenkin juoda aamutee, ennenkuin lähdettäisiin liikkeelle. Valittiin myös uusi vartiopaikka, josta voitiin pitää maantietä hyvin silmällä ja suoritettiin vartiomiehen vaihto. Kun tee oli juotu ja voileivät syöty, oltiinkin valmiit etenemään kohti tavoitetta.

Kun tultiin niin lähelle kylää, että ensimmäiset talot näkyivät, valittiin hyvä tähytyspaikka ja päätettiin seurata loppupäivä kylässä tapahtuvaa liikettä. Tähytyspaikka oli sellainen, että siitä näki sekä kylän että maantien tulosuuntaamme päin melko pit-

källe. Huomasimme, että kylässä liikkui siviiliasukkaita, mutta saksalaisia emme nähneet.

Muutaman tunnin kuluttua päätettiin, että pari miestä lähtee käymään eräässä talossa, jossa oli pitkän aikaa näkynyt muutama nainen ja pieniä lapsia liikkumassa. Niinpä sitten kirjoittaja lähti vänrikki Suorannan kanssa hiipimään kohti taloa. Päästyämme pellon reunaan noin 50 m talosta pysähdyimme tarkkailemaan, ettei siinä olisi vihollisia. Pian tuli talon emäntä ulos vesiämpäri kädessään ja meni kaivolle. Nyt päätimme ilmaista itsemme ja lähdimme kävelemään emäntää kohden. Päästyämme 10 m päähän tervehdimme häntä. Emäntä, joka ei lainkaan ollut huomannut tuloamme, pyörähti hyvin ketterästi ympäri ja nähtyään meidät lähti juoksemaan kohti metsää. Huusimme, ettei hänen tarvinnut pelätä, mutta hän ei pysähtynyt kuuntelemaan ja katosi pian metsän suojaan. Me sen sijaan menimme taloon ja avattuamme pirtin oven näimme, että siellä oli vain noin 10-vuotias tyttö ja 8-vuotias poika.

Kyselimme lapsilta saksalaisia ja saimme tietää, että nämä olivat aamulla poistuneet kylästä. Käskimme tyttöä hakemaan äitinsä pois metsästä ja sanomaan tälle, että suomalaiset ovat tulleet. Talon portilta annoimme merkkejä tähyistäjillemme, että voivat tulla taloon. Tulihan vihdoinkin emäntäkin takaisin, kun tyttö oli hänelle vakuuttanut, että me varmasti olimme suomalaisia, vaikka päällämme olivatkin nahkapuserot.

Kun tähyistäjämme olivat lähdessä luoksemme, he huomasivat tiellä marssivan pienen sotilasryhmän ja sen tultua lähemmäs havaitsivat heidät suomalaisiksi. Päästyämme miesten kanssa puheisiin saimme tietää heidän olevan meikäläisten joukkojen kärkipartion.

Vielä illalla otimme yhteyden päämajaan ja ilmoitimme, että omat joukot olivat jo meidät saavuttaneet. Aamulla kuulemamme kolina oli johtunut viimeisten saksalaisten vetäytymisestä aivan nenämme editse pohjoista kohden. Oli onni, että pieni nuotiomme ei meitä paljastanut.

Illalla sai radisti uudet ohjeet päämajalta. Meidän oli pysyttävä paikoillamme aamuun saakka, jolloin meidät noudettaisiin pois.

Aamulla tosiaan tuli kaksi henkilöautoa ja yksi kuorma-auto, joissa sitten lähdettiin takaisin, kuten luulimme, mutta päämaja olikin varannut meille yllätyksen.

(jatkuu)

PAKKOLASKU VIHOLLISKENTÄLLE

KUN Douglas Skyraider -hävittäjä kosketti kiitorataa, koneen alla oleva polttoainesäiliö räjähti jyristen. Suurena liekkipallona kone liukui maassa satakunta metriä, kaarsi oikealle ja paiskautui vasten maavallia. Vaistonvaraisesti toimien ohjaaja kiskaisi yltään lentopukunsa, painoi ohjaamon kuomun laukaisukahvaa, syöksyi pitkin siipeä ja pudottautui maahan. Kiitorata oli kokonaan vahvasti aseistautuneen vihollisjoukon hallussa ja ohjaaja tiesi, ettei se taistelun kestäessä ota vankeja. Pelastuminen näytti mahdottomalta.

Täpärästi onnistunut pakkolasku viholliskentälle ja lentäjätoverin uskomaton rohkeus muodostavat puitteet sille hermoja koettelevalle kertomukselle, joka on julkaistu Valittujen Palojen lokakuun numerossa.

Ilmoitus

Varustelutöitä Karjalan kannaksella Kiviniemessä Talvisodan syttyessä syksyllä 1939

NUMERO 10:n KIRJOITUKSET

E. Holkeri: TUSKIEN TIE	289
Vilho Manninen: RAJAMIES SOTAVANKINA 2. OSA SOTAVANKEUTEEN	295
Veikko Savolainen: SODASSA SUVILAHDEN LIEPEILLÄ	298
Väinö Hahtela: TIVG-JÄRVEN METSÄTAISTELUT SYYSTALVELLA 1941	303
Olavi Venesoja: JÄÄKÄRIT SAKSALAISIA VASTAAN RANUAN TIELLÄ 1. OSA	309
Onni P. Repo: TAISTELUN TAHINAA ÄÄNISEN ETELÄPÄÄSSÄ	313
Olli Kestilä: VIIMEINEN PARTIO 1. OSA	317

**Kirjoittajat vastaavat esittämistään
mielipiteistä**

**Käsikirjoitukset palautetaan vain
postimaksun seurattessa**

Talvisodan ihme

niminen sotahistoriallinen teos on ye-eversti Matti A. Aarnion kirjoittamana ilmestynyt syysmarkkinoille.

Teos poikkeaa kirjallisuudestamme siten, että siinä perusteellisten tutkimusten kautta tuodaan laajasti esille tietoja venäläisten puolelta. Tapahtumien ajoitus ja kuvaus on erittäin tarkkaa. Milloin on kysymyksessä tärkeämpi NL:n hallituksen ja kommunistipuolueen päätös tai heidän "Suuren Isänmaallisen sodan" historiansa tieto, se tuodaan julki sanatarkkana käännoksenä. Tapahtumien vaiheissa todetaan NL:n perusteellinen, pitkäaikainen valmistautuminen sotaan ja osoitetaan, miten olemattomat olivat Suomen mahdollisuudet syksyn 1939 Moskovan neuvotteluissa vaihtaa sodan estämiseen.

Operaatioiden kehittymisen perusteella tekee NL:n korkein sotaneuvosto terävät johtopäätöksensä ja jo tammikuun 7. päivän päätöksellään rajoittaa sodan päämääriä ja ryhtyy laajoihin uudelleenjärjestelyihin. Tämä tapahtuu sen jälkeen kun ensin huomataan, että kesävarusteiden ja kuljetusneuvoin ei voida talvisotaa viedä loppuun salamasotana. Ryhdytään kuljettamaan rintamille talvisodan välineitä. Mutta jo ensimmäisen kuukauden kuluessa todetaan, että sotaa ei voida viedä talvikauden kuluessa sellaiseen voittoon, kuin oli julkisuuteen tiedoitettu. Jo talvella olisi ollut taas pakko ryhtyä kuljettamaan sotamateriaalia kesäsotaa varten, mikä olisi jälleen hidastuttanut talvioperaatioita.

Venäläisten lähitukialueen niukat resurssit esitetään sen sotilasmaantieteellisessä kuvauksessa. Yllättävänä sen suhteen, mitä aikaisemmin on ollut yleisessä tietoisuudessamme, tulee esille koko puna-armeijan taisteluvälineiden runsaus. Suomen marsalkan muistelmateoksessa sanotaan NL:lla olleen sodan alkuun mennessä 6.400 panssarivaunua ja Euroopan-Venäjäällä 5.000 lentokonetta. Venäläisen historiateoksen perusteella näitä kumpiakkin oli neljä—viisi kertaa enemmän. Armeijan materiaaliset mahdollisuudet selvittäen kirjoittaja toteaa kuljetusprobleeman ensiarvoisen merkityksen venäläisten sodankäynnille. Sen valossa voidaan ymmärtää monet meille ennestään oudot toimenpiteet.

Tekijä arvelee, että suurin syy meidän huonoon aineelliseen valmistautumiseemme sodan varalta oli nuori itsenäisyytemme. Venäläisten määrätietoinen, pitkäaikainen valmistautuminen voikin olla hyödyllinen esikuva meidänkin valtiomiehillemme ja talousmiehillemme. Historian tuomio kohdistuu aikanaan lopulta juuri heidän tekemisiinsä ja tekemättäjättämissiinsä.

Uutta ja ennestään julkisuuteen saattamatonta teoksessa ovat monet sotilaalliset tapahtumat mm. toisen strategisen portaan työntyminen ensimmäisen perään Laatokan-Karjalassa. 15. Armeija suunnattiin 8. Armeijan kaistalle ja VII AK LVI AK:n kaistalle. Teoksen valitut suuret näköalat ja sen aihepiirin rajoittaminen itärintamallemme muodostavat teoksesta hyödyllisen oppikirjan kaikille sotilashenkilöille.

Jokaiselle lukijalle tarjoavat teoksen armottomat taistelut jännitystä, joiden vastapainona maantieteelliset kuvaukset laajentavat kansalaisten tietopohjaa.

K. K.

POHJOISMAIDEN SUURIN
NOSTO- JA SIIRTOALAN
ERIKOISTEHDAS

KONE

Nostureita

Hissejä

Liukuportaita

Kuljettimia

Sähkönostimia

Sähkömoottoreita

Hammasvaihteita

HELSINKI - HAAPANIEMENKATU 6
PUHELIN 70511
TELEX 12-466

TUOMINEN MAURI
HELSINGINT 50
SALO
04080100 0053062 KT*
0408110/15045 .06/67

vain **KILTA** -mienet polttavat korkealaatuista tupakkaa näin edulliseen hintaan

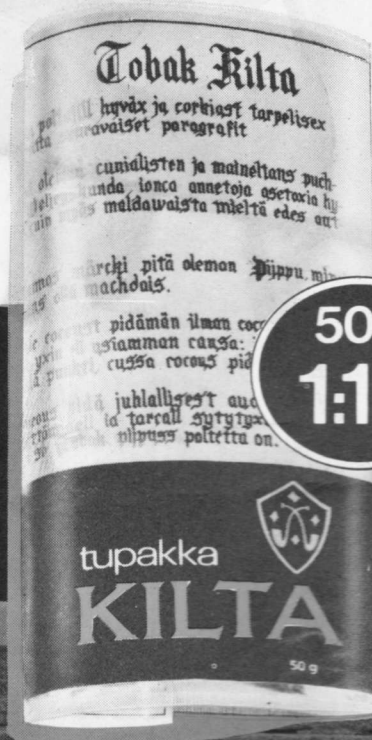
KILTA on Suomen suurin piipputupakkamerkki. Siksi Tupakka-Kilta syntyy aina, kun piippumiehet tapaavat toisensa: useimmat heistä polttavat Kiltaa. Yhdessä he muodostavat Suomen suurimman piippumiesten veljeskunnan.

KILTA tarjoaa tupakka-nautinnon edullisimpaan hintaan. 50 grammaa korkealaatuista tupakkaa, oikein leikattua, hyvältä maistuvaa ja miellyttävästi tuoksuva — vain mk 1.15!

Liittykää Tekin kiltaan —
ladatkaa piippuunne KILTAA!

KILTA
- Suomen suosituin piipputupakka

RETTIG

50 g
1:15

